

శ్రీ రామ

నీతి దీపావళి

[చిన్న కథలు]

(చతుర్థ ఖండము)

ప్రకాశకులు

రెడ్డి సోదరులు

రాయవరము, తూర్పుగోదావరిజిల్లా.

ప్రాంచి:—రాజమండ్రి

శ్రీ రామ

నీతి దీపావళి

[చిన్న కథలు]

(చతుర్థ ఖండము)

శ్రీ

సంకకర్త

బాగవతుల లక్ష్మీపతిరాష్ట్రీగారు

ప్రకాశకులు

రెడ్డి స్టోదరులు

రాయవరము, తూర్పుగోదావరిజిల్లా.

బ్రాంచి:—రాజమండ్రి

శ్రీ మేరీముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము

1933

రిజిష్టరు చేయబడినది]

[వెల 5 అణాలు

విషయ సూచిక

మొదటి దీపము— దిలీపమహారాజు	1
రెండవ దీపము— నాభానేదిష్టుడు	15
మూడవ దీపము— ధర్మరాజు—యక్షుడు	20
నాలుగవ దీపము— లోభి	32
ఐదవ దీపము— భీష్ముడు	37
ఆరవ దీపము— దుర్యోధనుడు—ధృతరాష్ట్రుడు	58

శ్రీ రామ

నీతి దీపావళి

చతుర్థ ఖండము

—(మొదటి దీశము)—

దివీప మహారాజు

పూర్వము వైవస్వతచనువు మొక్క వంశమునందు
దివీపుఁడను మహారాజుకడఁ జుట్టెను. ఆయన మగధ
దేశ రాజపుత్రిక యగు సుదక్షిణాదేవిని జెడ్లియాడెను. ఆ
ప్రభువు సరయుఁదీతర నుదలి యయోధ్యానగరమును
రాజధానిగా జేసికొని రాజవీతిని దక్కుక ప్రజలను గన్నబిడ్డల
వలెఁ బాలించు చుండెను. ఆయన కెన్ని భాగ్యములున్నను
సంతతి లేకపోవుటచే నది యెల్లఁగు వ్యర్థములైన వినియో
భావించెను.

అందుచే సంతతి నిచ్చు వ్రతము నాచరించుటకై తన
కులగురువు లగు వసిష్ఠులవారి యాశ్రమమునకు భార్యతో

డను స్వయం సుగు పరివారము తోడను బయనమయ్యెను. వారరథ్యాచార్యును బట్టి పోవునపుడు గొల్లపల్లెలలో నుండు వార లప్పుడే వెన్న కాచి చేసిన నేయిని కానుకగా నిచ్చుచుండిరి. ఆ మహారాజును వారల నా యరణ్యము నందలి వృక్షముల యొక్క పేరుల నడిగి తెలిసికొనుచును, నందఁడు గానవచ్చెడి యరణ్యము నందలి వింతలను జూచుచును సాచుంకాల మగునప్పటికి వసిష్ఠులవారి యాశ్రమమునకుఁ జేరెను.

ఆ మహర్షి యొక్క జపహోమాదు లగు సంతవతి కును గనిపెట్టుకొని యుండి యా మహర్షిని దర్శించిరి. ఆ సుదక్షిణాదిరీపు లరుంధతీ వసిష్ఠుల పాదములను బట్టుకొని మ్రొక్కిరి. పరమపూజ్యులగు వారలకు మ్రొక్కవలసిన పద్ధతి యిదియే కదా? వార లా రాజ దంపతులను బాగుగా గీచించిరి.

అంత గొంత మాగ్ధాయానము నీర్చుకొన్న తర్వాత వసిష్ఠుడు “మహారాజా! నీ రాజ్యమునకుఁ గుశలమే కదా!” అని యడిగెను. అందుల కా స్పృహతోత్తముడు “కులవతు ల్గు తను యనుగ్రహము చేతనే ప్రజలు చోరాది భయముల లేక గు సీతిశాధలు లేకయు నూ తేష్టు జీవించుచున్నాము. అట్లు ననుగ్రహముచే నెన్ని యున్నను మీ కిది లగు నీ సుదక్షిణాయందఁ బుత్తుడు పుట్టుకుండుట

వలన నా కెంతమాత్రమును సంతోషి లేక యున్నది. నీవస్తు దానము మొదలగు పుణ్యకార్యములచే బరలోసుఖము మాత్రమే కలుగునని పెద్దలు చెప్పుదురు. మన పుతుడో యిహలోక సుఖమునే కాక పరలోసుఖమును గలిగించు గలడు. ఆ నాని యెట్లున్నను బుతుడు పట్టుకున్న బిరుదుల బుణమును దీర్చి జాలని వాడి నగుదుననిదా! కావున మా కా పుత్రమహాభాగ్య మెట్లు కలుగునో తామ నెల వీయవలయును” అనెను.

అంత వసిష్ఠుడు కొంచె మాలోచించి యా నుహ రాజుతో “ఓ మహారాజా! నీకు సంతానము కలుగని పోవుట కొక కారణ మున్నది:—నీ వొకప్పుడు కామధేనువు నెవరూ నిందితివి. అది కోపించి సంతానము కలుగకుండు యెట్లు శపించినది. పూజింపవలసిన వానిని బూజింపక యెవరూ నింతు మేని కావలసిన కోర్కెలు ఫలింపవు! కావున నీ కష్టము దా కామధేనువును నేని ప నలయి గాను! దాని పుత్రక యగు నందినీధేనువును శుద్ధుత్తుడవై కత్తీసమేతముగా బూజింపుము. అది యే నీ వాంఛితమును నెఱవేర్చుగలదు” అను సంతలో నా నందినీధేనువు మేలెత్తె యరణ్యమునకుఁ బోయి యాశ్రమమునకు “అంబా!” యని యఱచుచు బయలుపడి వచ్చినది. ఆ లేగిటి యావునకు గుడిమెఱి పొదుగుంట వలన బాలు నేల గాటుమంటిను. దాని పాద

ధూళి తగులుటచే బవితుడ నైనాడ నని యా మహారాజు
తలచెను.

అహా! గోవు లొలి పనిత్రుము లైన జంతువులు! మన
పూర్వులు గోవుల పాదధూళి తగిలినఁ బావనుల మైతి మని
యెంచడి వారలు కదా! ఇప్పటికి వలె నావులు పాలిచ్చి
నన్ని దినములు వాస పాలు బాగుగాఁ ద్రాగి పెట్టిపోయిన
పిదప ద్రవ్యమున కాశించి కిటికివాని కమ్మివేయు దురాచార
మప్పుడు లేదా! మఱియు నున పెద్ద తేపనికైనను బోవలసి
వచ్చినపుడు గోధూళి పాలు వెడలెడి పెళిను బయలుదేలి
పోయి వారల కార్యములు సాఫల్యమగునట్లు చేసికొనడి
వారలు.

అంత నా వసిష్ఠుఁ డా మహారాజుతో పాఠివేంద్ర!
అభ్యసనముచేతనే విద్యల నలవాటు చేసికొను విధముగా
నీ వి గోవు వెంటఁ బోయి కాదుదూరము! దీనిని నీ వేమాత్ర
మును బంధింపరాదు! ఇది నడిచుచున్నపుడు నీవును నడిచు
చుండుము! ఇది నిలిచినపుడు నీవును నిలుపుము! కూర్చున్న
పుడు నీవును కూర్చుండుము! ఇది నెట్లు త్రాగునపుడు నీవును
నీట్లు త్రాగుము! ఇక నీ భార్యయును బ్రాతఃకాలమున గంధ
మాల్యాదులతోఁ బూజించుచుండవలయును. ఇది మేఁత
కిరణ్యమునకుఁ బోవునపుడు మాయాశ్రమము దాటిపోవు
వఱకును వెంటదీంచి పోవుచుండవలయును. మరల సాయం

కాలమునం దెగురేగి తోడి వెచ్చుచుండవలయును. ఈ విధముగా నీ నందిసిద్ధేశ్వరున కనుగ్రహము కలుగువఱకును నానక్తిలిగి సేవి పవలయును" అని ముఃశ్వరుడు చెప్ప దేశకాలజ్ఞు డగు నా ప్రభువర్యుడును నట్లే యని సమ్మతించెను.

అంత యా రాత్రికొంత గడచుటచే బోయి నిదురించుటకై రాజున కాజ్ఞ యిచ్చెను! ఆ రాజచంద్రుడును వసిష్ఠులవారు తా ముండుటకై సిద్ధిశ్రుతిని వర్ణశాలకుఁ బోయి నిద్రించెను. పద్యార్థులు వేగుజామున లేచి తమ పాఠములను జదువుకొనవలయు గావున వసిష్ఠులవారి శిష్యులు తెల్లవాఱుజామున వేపములను జదువుచుండుటవలన రాజునకు మెలకువ వచ్చినది.

గురువులువారు చెప్పినట్లా నందిసిద్ధేశ్వరునకుఁ బ్రాతః కాలమునఁ దన భార్యచే బూజచేయించెను; దూడను బాలు గుడిపించి కట్టివైచెను. అంత మేలకై యడవిలోనికిఁ బోవ విడిచెను. ఆ శ్రమము దాటువఱకును సుదక్షిణాదేవియు నాయూవును మోటనంటిపోయెను. ఆ పార్థివుఁ డట్లా గోవు వెంట నరిణ్యమునకుఁ బోవునపుడు తా నొక్కఁడే పోయెను. క్షత్రియులు తమ పరాక్రమము చేతనేకదా లెమ్ముఁ గాపాడుకొందురు.

బాంకులారా! ఆదిలిపముహూగా జా నాదిసీధేకువున
 తెట్లు నేవ కావించెనో తెలిసికొనుడి! కట్టిళ్ళకొలదిని రస
 వంశమైన పచ్చిపిండి పీకి దాని నోటి కడిచుచుండెను. ఆవు
 లను బాధించెడి యడవి యీగలను దానిపై వ్రాలనీయక
 తోలుచుండెను. దాని నిటునటు మరలింకక యది పోయినట్లే
 పోనిచ్చుచుండెను. అది నిలుచున్నపుడు తానును నిలు
 చుండును. అది నడచునపుడు తానును గూడ నడచును అది
 కూర్చుండునపుడు తానును గూడఁ గూర్చుండును. అది నీళ్లు
 త్రాగునపుడు తానును గూడ నీళ్లు త్రాగును. ఇంత యేల!
 దాని నీడనలఁ దానిని వెంబడించి యుండెను. సాధారణ
 ముగా నరణ్యములం దుండు జంతువులు చేత విల్లు గల
 వానిని జూచి పారిపోవుచుండును. ఆ మహారాజు మిక్కిలి
 దయకలవాఁడగుటచే నాయన చేతను విల్లు గాన్పించు
 చున్నను మృగము లాయనను జూచి పారిపోవుటకు
 మాటుగా నిలిచి చూచుచుండెడివి. లోకములో దుర్మార్గు
 లను జూచిన భయము గలుగును; గాని సత్పురుషులను
 జూచిన భయ ముండునా!

అట్లా గోవును మేపుచుండఁగా సాయంకాల మైనది.
 ఆ గోవును దూడకై యుఱచుచు నాశ్రమము లోనికి వచ్చు
 చుండెను. సుదక్షిణ దాని కెదురుగాఁ బోయి తోడితెచ్చెను.
 దానికిఁ బ్రదక్షిణ మొనరించెను; దాని నక్షతలతోఁ బూజం

చెను. అట్లా భార్యాకతు లిద్దఱును నా నందినీధేనువున కిరువది యొకండు దినములు భక్తితో సేవ యొనర్చిరి.

అంతట నొక నాఁ డా నందినీధేనువున కా దిలీప మహారాజును బరీక్షింపవలయు నని బుద్ధి పుట్టినది. ఆ నందినీ ధేను వెప్పటి యట్ల మేల్తెక్త హిమాలయము చెంతకుఁ బోయినది.

అక్కడ నొకచోటను గంగానది కొండపైనుండి జాతీ క్రిందఁ బడుచుండెను. అందుచేతను బాగుగాఁ బెరిగిన శేత పచ్చిక యొక చోటను గాన్నించినది. అది మేయుచు నా గో వొక గుహలోనికిఁ జొచ్చినది. ఆ దిలీపమహారాజు యావును వ్యాఘ్రములు లోనుగాఁగల క్రూరవృక్షము లేమియును జేయఁజాల వనెడి నమ్మకముతో క్షణకాల మా హిమా లయము యొక్క-- శోభను జూచుచుండెను.

అంతలో నాగోవు తన మహిమచేఁ దన్నొక సింహము పట్టుకొని బలాత్కారముగా నీచ్ఛుకొనిపోవు చున్నట్లుగాఁ గాన్నించినది. “అంబా” అని దిక్కులు మాఱుమ్రోఁగునట్లొనరించినది. ఆ దిలీపుఁ డా గోవునంఁ ను జూచెను. అయ్యో! నే నెంత తప్పు చేసెదని; నిష్కారణముగా నా సింహము మునిగోవును లాగుకొని పోవుచున్నదే! ఇఁక నూరకుండిరా దని త్వరపడుచు నా సింహమును జంపుటకై యొక బాణమును దీయుటకుఁ దన కుడిచేతి నమ్ములపొదిలోఁ బెట్టెను.

అప్పుడేమని చెప్పుదును! దాని ప్రభావముచే నాతనిచేయి
యందుండి కదల్చలేకపోయెను. ఆ చేయి యట్లు కొయ్య
పాటుటచే నా మహారాజునకు నుత్తిరి కోపము వచ్చినది.
మనువంశమునఁ బుట్టిన మహారాజులు సింహాసనాక్రమముగల
వారలు. అందుచే నా మహారాజాశ్చర్యపడుచుండఁగా
మత్తిరి యాశ్చర్యము కలుగు లాగున నా సింహ మాయ
నతో “ఓ మహిషాలా! ఏల వ్యర్థముగా శ్రమపడెదవవు?
నీ బాణము నా మీఁదఁ బ్రయోగించినను వ్యర్థమే యగును!
ఎందుచేతనందువా? దానికొక కథకలదు. చెప్పెదను వినుము:-
నే నొక శివసేవకుఁడను. నా పేరు కుంభాదరుఁడు. శంక
రుఁడు తన వాహనము నెక్కఁబోవు నపుడు నా వీపుపైఁ
దన కా లూని యెక్కును. మఱియు నిదిగో చూడుము!
ముం దొక దేవదారు వృక్ష మున్నది. దీనిని బాంధవి తన
కొమరుఁ డగు కుమారస్వామిని బెంచునట్లుగాఁ బెంచు
చున్నది ఈ యడని ముం దుండెడి యేనుఁగు లొకప్పుడు
చెక్కిళ్ల దురద తీసికొని యా చెట్టుకట్టను నొరిసికొనినది.
అందుచేత నీ చెట్టు కట్ట యూషిపోయినది. దానికి బాంధవి
యెంతయో వగచినది. అప్పుడు పరమేశ్వరుఁడు దీనిని గాపా
డుటకై నన్నొక సింహముగా మార్చి యందుఁ గాపుంచి
నాడు. నే నీ చెట్టుచెంతకుఁ జేరిన జంతువుల నెల్ల విడువక
కాఁజేయుచుందును. కావున నీ వెంతమాత్ర మును నాయాస

తనక మరలి పోము! నీవు చూపిన గురుభక్తి చాలును. శత్రుములచే రక్షింపఁ జాలని దానిని శత్రుములచే నెట్లు రక్షింపఁగలవు?

అప్పు డా దిలీపుఁడు మహాదేవుని ప్రభావము చేతనే తన బాహువులు స్త్రాభించిన వని తెలిసికొని తనకుఁ గలిగి నది యవమాన మని భావించలేదు.

అంత నా సింహముతో “ఓ మృగేంద్రమా! ఈ విధముగా నేమియును జేయనేరకున్న నామాటలు నీకుఁ బరిహసనీయములు గాఁదోఁచినను దోచ నిమ్ము! అట్లయ్యుచు నీవుచు జీవుల మనస్సుల నున్న యభిప్రాయము నెఱుఁగుదువు; కావునఁ గొంచెముగాఁ జెప్పకొనుచున్నాఁడను:— లోకములు పుట్టించుచును బెంచుచును నాశముచేయుచును నున్న యా పరమేశ్వరుఁడు నాకును బూజ్యుఁడే! కాని కులగురువు లగు వసిష్ఠులవారి ధేను వీ విధముగా వధింపఁబడుచుండుటను జూచి యోగ్యులనా! ఎట్లయివ నేమి! ఇప్పుడు నీవు నీయాశలిని గదా తీర్చుకొనఁ జూచుచున్నాఁడవు. దయచేసి నా దేహమును భక్షించి నీ యాశలిని దీర్చుకొనుము! సాయంకాలము కాఁగానే “అంబా” అని యాచుచు నాశ్రమమునందు లేగదూడ యంగలార్చుచుండును, మా గురువులును హోమధేనువునై యెదుగు చూచుచుందురు; కావున దానిని విడిచిపెట్టుము!” అనెను.

అమాటల కాసింహము నవ్వకొనుచు నా లీపు నితో “ఓ రాజా! నీవు చూడ నాకు దెలివి తక్కువవాని వలె గాన్పించుచున్నావు! నీకు గల సామ్రాజ్యకదవి యేమి! ఆ సవయాసన మేమి! ఆ యడమేమి! అమూల్యము లగు వాని నన్నిటిని బోగొట్టకొని నా కాహార వయ్యెడివా! ముఱియు నీవు ప్రాణులయెడ గొంతమైనను శరీర మున్న వానివలె గాడ్చి కడుగొడుచు! నీ కన్నులు నీ దేహమును నాకప్పుచుంటే నీ యాహారానికి నీ క్షేమముగా నుడును! అట్లు చేయక నీవు బ్రహ్మాదులగువేది ప్రజల కేకష్టమును గానియు తడిచితే గానానవాని ఎగుచువు. ఒక వేళ నీవు “మా గురువులుగా” గుర్తుని యీ యాహారానికి టియే! అందుచే నాయనకి గోపము వచ్చి నన్ను శపించునని భయ పడెద వేమో! అట్లు గొంతమైనను భయపడక ఆ లేకు. కుడచటి పొదుగు గల యావుల నన్నింటినో నీ వీయఁ గలవు. కావున బహుశుభము లనుభవించుదగిన నీ శరీరమును గాచుకొనుము! సకల సౌఖ్యదలతోఁ గూడిన భూమి రాజ్యమున కంటె నేదియును నభిమ్రేచి కాదు.

అందుల కా స్పృహ త్రుడు “ఓ సింహమా! క్షతము (చాతము) వానఁ ద్రాస (రక్షణ) మొనరించువార లగుట చేరిన కదా క్షత్రియున బడి కొన్ని పేరు లొకవాలో చూడ్చియై యున్నది. దానికి పరిధ్ధ మగు వర్తనము గలవానికి

గాజ్యమేల? గీజ్యమేల? అప్పుడు చచ్చిన నేమి! చావ
కున్న నేమి! ఇతరములైన కొన్ని పాడియావుల నిచ్చి సమా
ధాన పెట్టుటకు సాధ్యపడునా! గోవు లన్నియును బలిత్రము
లైనవియే; కాని యిది కామధేయపుకంటకు దక్కునయ్యెడి
కాదు. ఈశ్వరమహిమముచేతనే దీని బట్టుకొనఁగలిగితివి
కాని లేక నీ దీని ఒట్ట శిశ్యుగనా! ఎటుమాచి నను నా
దేహమును సిక్కిరించి యీ యీవును పడిపించుటయే న్యాయ్య
మైన పని. అందుచే నీ కాహమును జెడఁగొట్టి నాడిను
గాను; మనియొక్క హోమకార్యమును లోపంపజేసినవా
డను గాను. ఇది నీకు దెలియు ధర్మమా! నీవును నొక
ప్రభుని గొలుచుచున్నవాడవు కదా! నీ వీ దేవదారు వృక్ష
మును మహాప్రయత్నముతో రక్షింపుచున్నవాడవు. రక్షింప
వలసిన దానిని నాశము కావించి బానిస మరల స్వామి
యెవట నే మొముతో నిలువఁగలము. కావున నా ప్రాణ
ముల నిచ్చి మా స్వామివారి ధేనువును రక్షింపటయే
న్యాయ్యము! ఒకవేళ నన్ని జంపరా దని తలంపెద వేమో!
అకాశ్వత మగు నీ శిరమును బుచ్చుకొని శాశ్వత మన
నా యశస్కరమును రక్షింపుము! నా కీ పాంచభూత శిర
రమునందపేక్ష యెంతమాత్రమును లేదు! ఓ పంచాస్యమా!
మాటలాడటము స్నేహమునకుఁ గారణమని పెద్దలు చెప్పు
దురు. అది మన కద్దటమును నీ యాడిలోఁ గల్గినది. నీను

స్నేహితుడనగు నా ప్రార్థనమును భంగపఱచుట యుక్తము కాదు” అనెను.

ఆ మహారాజు మాటలకు సింగ మా నందినీధేనువును వదిలిపెట్టెను.

అంత నా రాజచంద్రుని యొక్క బాహుస్తంభనము తీచి స్వాధీనమయ్యెను. అప్పుడు తన యాయుధములను విడిచిపెట్టి మాంసపు ముద్ద వలె దన శరీరమును నా హర్యక్ష మున కిప్పగించెను. తా నధోమఖుడై కూర్చుండి యా సింహము తనపై కురికి భక్షించుటకై ప్రతీక్షించు చుండెను. అప్పు డేమి చిత్రము జరిగియుండెనో మన మాలోచింపవలసి యున్నది.

ఆ సింహము వచ్చి యా మహారాజువైఁ బడటకు మాటుగా నాకీసమునుండి పూలవాన యా రాజసింహునిపైఁ బడినది. అంత “వత్సా! లెమ్మ” అను మాట యొకటి యాయన నెవునఁ బడినది. అప్పు డా దిలీపుడు లేచి చూడఁగాఁ దన యెదుటను దిల్లివలె బాలు చేపుచు నా నందినీధేనువే యగిపడెను. అందుల కాశ్చర్యపడుచు దిలీపుడు చూచుచుండెను.

ఆ నందినీధేనువు “ఓ సాధూ! నిన్ను బరితీంచుటకై ననే యీ మాయను గల్పించితిని. వసిష్ఠుల యొక్క వ్రథా

వముచే నా చెంతకు యముడే చేరఁజాలఁడు! ఇఁక స్త్రూర
హ్యముల మాబయా చెప్పవది.

మఱియు నీకు గురువుల యెడఁ జాల భక్తి కలదు
నా యందును జాల దము కలదు; కావున నిన్ను మెచ్చు
కొంటిని! వర మడుగుము! ఇచ్చెదను; నన్ను పాలు
మాత్రమే యిచ్చెడి యావురాఁ దలంపకుము! కనికరము గలి
గినఁ గొరిన కొంకలనుగూడను గొనలుసాగింపఁగలను” అనెను.

అంత దిలీపమహారాజు “అమ్మా! స్వహస్తార్జిత వీర
శబ్దఁడును, వంశకర్తయు, ననంతకీర్తియు నగు తనయుని
సుదక్షిణాదేవయం దనుగ్రహింపుము!” అని చేతులు జోడించు
కొని ప్రార్థించెను.

ఆ నందినియు “ఓ బిడ్డా! ఇప్పుడు నా పాల నొక
యాకు దొప్పలోనికిఁ బిదికి త్రాగుము! నీ కొరికి చెల్లును”
అనెను.

ఆ భూపతి “అమ్మా! దూడ త్రాగినపిదప హోమ
మునకుఁ బనియుక్తము కాఁగా మిగిలెడి పాలను గురువులవారి
యొక్కయు సెలవును బొంది త్రాగెదను” అనెను.

అంత సాయంకాల మగుటచే నా నందినీధేనువు పెంట
నా తపోవనములోనికి భూపతియు వచ్చెను. అరణ్యమునందు
జరిగిన సమాచార మెల్లను నా మహారాజు వసిష్ఠులకుఁ
జెప్పెను.

ఆ గురువుల యచుమతి యైవడిదప దూడకును హుతి
 భువకును నుపయోగపడఁగా మిగిలిన పాల నత్యానక్తితోఁ
 ద్రాగెను.

పసిఠుఁడు మఱువాఁడు గోసేనా పారణ మైవ
 తరువాత నాశీర్వాదించి స్వరాజధానికిఁ బోవ సుదక్షిణా
 దిలీపుల కన్నజ్ఞులుచ్చెను. వారలును నన్నికిని మునిగిని హోమ
 భోజనకును బ్రదక్షిణము కావించి నిజ రాజధానికిఁ బోయిరి.

అత సుదక్షిణ గర్భవద్యు యొక సుపుత్రుని గనెను.
 అతఁడే రిఘుమహాజ.

—: ప్రకాశము:—

“సద్వేశమున జనించిన ధీగుణ ప్రాణముల నైవను
 గోల్పోవఁ జాతును; కాని యుత్తమధర్మములను విడనాడఁ
 జాడను. అందులకు దిలీపమహారాజు వృత్తమే గొప్ప
 సాక్ష్యము. మఱియుఁ బూర్వకాలము నుడియుఁ గోవులు
 పరమపవిత్రము లైన జాతువులుగా నెన్నఁబడుచున్నవి. అట్లు
 కాకున్న ప్రాచుశ్చిత్తములందఁ బంచగవ్యప్రాశనము చేయు
 తురా? వేయేల! మనుజులకుఁ గన్నదిల్లి కొంతకాలము
 వఱకే పాలిచ్చి పెంచును. గోవుల మనుజులకు జీవించి
 యున్నంతకాలమును బాలిచ్చుచునే యుండును. అట్లు హిత
 ముచేయు జరితువును గ్రూరలమై కటికివాడ్రకమ్మలముట
 వ్యాయ్యమైన పసి కాడ.

—(రెండవ దీక్షను)—

నాభానేదిష్టఁడు

పూర్వము బ్రహ్మపుత్రుఁడగు మనువీ భూమినిఁ జాల
కాలము బాగుగాఁ బాలించి తన పుత్రులయందు రాజ్యభార
ముంచి స్పృహస్థాశ్రమమును వదలి వస్త్రస్థుఁడయ్యెను. మను
ష్యులు బ్రహ్మచర్యము, గృహస్థ్యము, వాణిజ్యస్థము సన్యా
సము ననెడి నాలు గాశ్రమములందుఁ గ్రమముగా వర్తింప
వలయునని ధర్మశాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. ఆమన పుత్రులలో
నాభానేదిష్ఠుఁడను వాఁడు తల్లిదండ్రులు చెప్పినట్లు విని చిన్న
తనమునందే విద్యలను నేరు కొనవలయు నని యెంచి బ్రహ్మ
చర్యముతోఁ గురుస్థానమునందు విద్యలను జడపుకొను
చుండెను.

ఇంటికడనున్న సహోదరు లందఱును “నాభానే
దిష్ఠుఁడీత మన యింటికి రాఁడు; అతఁడు బ్రహ్మచర్యవ్రత
ముతోడనే గురుకులమం దుండును; వాని కేమాత్రమును
మనము మన పితృములో భాగ మీయనక్కఱలేదు” అని
యెంచి యాతని కేమాత్రమును భాగమీయఁగ కల ధన మం
తయుఁ దక్కిన మనుపుత్రులే పంచకొని యనుభవించుచుండిరి.

ఆ నాభానేదిష్ఠుఁడు గురుకులమం దుండి శ్రద్ధతో
జడపుకొని పండితుఁడయ్యెను.

అంతట గురువులువా రొకనాఁడు వాభానేసింపుని బిలిచి “పుత్రుడా! నీవు చదువుకొనిన విద్య చాలును! ఇక స్వగృహమునకుఁ బోయి గృహస్థుడ వగుము!” అని చెప్పెను.

ఆతఁడు గురువుల పాదములపైఁ బడి మ్రొక్కి- సెలవు గైకొని వివాహము చేసికొనుటకై యింటికి వచ్చెను. వలసినంత ద్రవ్యమున్నను గాని వివాహమాడట యోగ్యమగు పని కాదు; కావున నామనుష్యత్వఁడు సహోదరులను “నా భాగ మెందున్న ద” ని యడిగెను. వార లాతనిని వట్టపెట్టక “నీ భాగ మిం దెచ్చటను లేదు! బ్రహ్మాఘ్నఁడగు మన తండ్రియే నీ భాగము! ఆయన యిప్పు డిరణ్యమునం దున్నాఁడు! ఆయనకడకుఁ జనుము” అనిరి.

ఆ మాట వివగానే వాభానేదిష్ఠుఁడు మిక్కిలి విచార పడుచు నారణ్యకవ్రళ మాచోంచు చున్న జనకునిగర్హితుఁ జనియెను. భ్రాతల క్రొవ్య నుంతయును విన్నవించెను.

అంతటఁ దండ్రి తనయునితో “నాయనా! విచార పడకుము! ధర్మమార్గమున వర్తించువారల కే లోభమును గలుగదు! నీ కొక యువాఁడును జెప్పెదను వినుము:— అంగిరసు లనెడి ఋషులు స్వర్గమును గోరి సమీపమునందే యాగమును జేయుచున్నారు. వారల కా యజ్ఞమునం బాటవదినమున నేమి చేయవలయునో తెలియక తిక్మకలాడు

దురు. వారల కడకుఁ బోయి యీ సూక్తద్వయమును నుపదేశింపుము! అందుచే వారల మఖము యథావిధిగా ముగించి స్వర్గమునకుఁ బోదురు. వారలు నీకుదీక్షాదక్షిణగా వేయి యావుల నిత్తురు” అని సూక్తద్వయము నుపదేశించెను.

అంతట నాభానేదీప్తుఁడు పట్టరాని సంతోషముతో నాయంగిరసు బున్న స్థలమునకుఁ జని వారలతో “ఓ యంగిరసులారా! నేను మనుపుత్రుఁడను; నాపేరు నాభానేదీప్తుఁడు! మీరొసర్చు యాగమునందు నన్నొక ఋక్విజునిగా వరింపుఁడి!” అనెను.

వార లా మనుపుత్రునితో “ఓ మనుపుత్రా! మే మొసర్చు జన్మమునందు నీ వేమిచేయఁగలవు?” అని యడిగిరి.

అతఁ డాయంగిరసులతో “మీ రొసర్చెడి యాగము సం దాతవనాఁడు చేయవలసిన కృత్య మెల్లను నుపదేశింపఁగలను. మీ యాగము ముగియఁగా నవశిష్ట మగు మీ గోసవాసమును నాకుఁ దక్షిణగా నొసఁగుఁడి!” అనెను.

అందుల కంగీరసులును సమ్మతించిరి.

అంత యజ్ఞము చేయుచుండఁగా షష్ఠదివసము సంప్రాప్త మయ్యెను. నాభానేదీప్తుఁడు జనకోపదృష్ట మగు వారెండుసూక్తములను వారలచే జదివించెను. అందువలన వారి కా యజ్ఞపురుషుని యొక్క రూపము గోచరించెను. ఆ కారణముచే వారలు స్వర్గమునకు వెడలుచు నాభానే

దిష్ఠుని బిలిచి “మిగిలి యున్న యీ గోధనాస్త్రమును నీదే! కైకొనుము” అని యొప్పుగించిరి.

ఆప్రకార మా గోధనమును దీపికొనిపోవ నున్నపు డాత్తరముగా నుండెడి వేది (అశ్వుగ) వైనుండి నల్లని వస్త్రములను గట్టుకొని యున్న యొక పురుషుడు కానవచ్చెను.

అతడు నాభానేదిష్ఠునితో “ఓ మానవా! ఈ గోధన మెల్ల నాదియే కాని నీది మాత్రము కాదు! పరధనమును మట్టవచ్చునా! దూరముగాఁ దొలఁగి పొమ్ము!” అని బిగ్గ అగా నెఱచి చెప్పెను.

ఆ మానవుడు “ఓ కృష్ణవస్త్రధారి! అంగిరసు నీ గోధనమును నాకిచ్చియుండఁగా నీదే యెట్లగును? నాదే యీ గోధనమా!” అని బదులు చెప్పెను. అంతట నా పురుషుడు “ఓ మానవా! ఈ విషయమై మన యిరువురకును గల తగవును దీర్చజాలినవాడు నీ తండ్రియే! ఆయనకడకుఁ బోయి న్యాయమును దెలిసికొని రమ్మ!” అనెను.

ఆ మానవుడు ధర్మము ననువర్తించెడి స్వభావము గలవాడగుటచే గొడ్డి మితరుఁ బోయెను. ఆయనకు జరిగిన సంగతి యెల్ల విన్నవించెను.

అత మన వు పుత్రునితో “నాయనా! శాస్త్రమును బట్టి చూచిన శత్రుమానకు నిజముగా నాగోధన మా పురుషునిదే! ఇందు వివాదమున కవసరము కాన్పించుటలేదు” అని నిర్ధారణచేసి చెప్పెను.

అతడు తలక్షణమే యా కృష్ణవస్త్రధారి చెంతకుఁ బోయి “ఓ మహాభాగ! ఈ గోధుంపల్ల సీదియే యని మా తండ్రిగారు నిర్ధారణముగాఁ జెప్పి; నీవే తీసికొని పొమ్ము!” అని తనదాని బట్టి పోవుచుండెను.

ఆ పురుషుడును నాభా నేడప్పుని గుణమునకు మెచ్చు కొనుచు మరల నాతని వెనకను బిలిచి “ఓ మానవా! నీ సత్యవచనమునకు నాకెంతయు సంతసం కలుగుచున్నది. ఇది యెల్ల నాది యయ్యును నీకే నే నిచ్చివేయుచున్నాడను; జాగుచేయక తీసికొనిపొమ్ము!” అని యాతని కా పురుషుఁ డా గోసహస్రము నిచ్చివేసెను.

—: ప్రకాశము:—

“మనకు ధర్మమైన పదార్థములనే కైకొనుచుండ వలయును; గాని యధర్మ మైన పదార్థముల నెంతమాత్రమును కైకొనరాదు! సత్యవంతులకే భగవంతుఁడు సంపదలను గలిగించుచుండును. అట్టి వారలకే భగవంతుఁడు తోడ్పడుచుండును; గావున సత్యమునే సవా పలుకుచుండవలయును. మతియు బాధ్యమున విద్యాభ్యాసము చేయవలయును; యావనమునఁ బ్రాపించికనుఖము లనుభవించవలయును; ధర్మకమున మానమును దాల్చి పరిమేశ్వరుని ధ్యానించుచు నుండవలయును!”

—(మూడవ దీక్షము)—

ధర్మరాజు—యక్షుడు

పాండవులు ద్వైతవనమునందున్నపు డొక బ్రాహ్మణుడు వచ్చి ధర్మరాజుతో “ధర్మరాజా! నే నగ్నిహోత్రమును బుట్టించుకొనెడి యరణి నొక చెట్టుకొమ్మకుఁ దగిల్చి తిని. ఎక్కడనుండియో యొక మృగము వచ్చి యా చెట్టును రాచుకొనఁగా నా యరణి దానికొమ్ములకుఁ దగిలినది. అంత నది యందు నిలువక పరుగిడి పోవుచున్నది. ఆ యరణి లేకున్న నేను చేసికొనెడి నిత్యవిధానమునకు లోపము గలుగును. నీవు ధర్మాత్ముడవు! ఎట్లయినను దానిని శీఘ్రముగాఁ దెప్పించి నా కీవలయును” అనెను. అందులకు ధర్మతనూ భవుడను దమ్ములును నా మృగముచు వెంటనంటి పోవుచు నుగ్ర బాణము లేసిరి. అ దేమి మాయయో కాని నేర్పరులగు వారలు వేయు బాణ మొక్కటి యైనను దానికిఁ దగులకపోవలయునా! అట్లా సోదరుల నైదుగుర నామృగము దూరముగా లాగుకొని పోయి పోయి తుదకుఁ దానొక ఘోరాఝణ్యమున నదృశ్య మయ్యెను.

అంతఁ దమ యత్నము విఫల మయ్యె నని విషాద మందుచు నా సహోదరు లైదుగురు నొక్కచోటఁ జల్లని నీడ కల యొక చెట్టుక్రింద విశ్రమించిరి. లోకములోఁ బరోధ

కార పరాయణు లాపగిదియే కదా పలు పాల్లు పడుచుండుదురు. అప్పుడు నకులుండు ధర్మరాజుతో “అన్నా! కులశీలాదులను గోల్పోయి యీ విధముగా మన మీ కాననమున దుఃఖపడుటకుఁ గారణ మేమై యుండును!” అనెను.

అత్రటిఁ దమ్మునితో ధర్మరాజుండు “తమ్ముడా! లోకములోఁ బ్రతి మనుజునకును దాను పూర్వమునఁ జేసిన కర్మమే సుఖమునకుఁ గాని దుఃఖమునకుఁ గాని కారణమగుచుండును. అందుచేఁ బుణ్యకార్యము లొనర్చిన వారలు సౌఖ్యమును బాపకార్యము లొనర్చినవారలు దుఃఖమును ననుభవించుచుండురు. ఆ మాటకు భీముండు నకులునితో “తమ్ముడా! ధర్మసందనఁడు మొదటినుండియు నట్టి ధర్మవచనములే వలకుచుండెను. మన దుఃఖమునకుఁ గారణము పూర్వము కొలువులో ద్రౌపది నవమానించునెడ దుర్మాగులగు నా దుర్యోధనాసులను దునుచు కూరకుండుటయే! ఆ మాటను బట్టి యర్జునుండు నకులునితో “సోదరా! ఆ సభలో సూతసుతుఁ డగు కిర్ణుఁడు పలికిన కాఱులు విని పిటికివారి వలె నహించి యుండి యిట్లరణ్యముల పాలైయుండుటయే మన కిప్పుడు దుఃఖకారణ మై యుండెను గాని వేతొండు కాదు” అనెను. ఆ మాటకు సహదేవుండు “నకులూ! మన మీట్లు కాననాంతములందు దుర్దశలపాలై యుండుటకుఁ గారణము దుర్మూర్తవరుఁ డగు గాంధారుని ఒట్టి యానాఁ

జాతని కండలు చెండాడకుండుటయే!" అని యెవరి మనమున నుండెడి క్రోధమును వారు వెలిపుచ్చుకొనిరి. అప్పుడు ధర్మ నందనుడు నకులునితో "సోదరా! ఆ మాటల కేమి! ఇప్పుడు నీ సోదరులు మిక్కిలి దప్పిగొని యున్నారు. కావున నీ వృక్షముపై కెక్కి నీరుండు తావును జూచుము!" అనెను. అంత నన్న యానతిప్రకారముగా నకులుఁ డా చెట్టుపై కెక్కి నలుదెసలు గలయఁ జూచి "అన్నా! అదిగో! ఇచ్చటికిఁ గొంచెము మారములో జలములు కాన్పించుచున్నవి" అనెను. ఆ ధర్మరాజు "తమ్ముఁడా! అట్లయినపక్షమునకుఁ జెట్లుపైనుండి శీఘ్రముగా దిగి వచ్చి నీవే యచ్చటికిఁ బోమ్మా! తనివితట నీరు త్రాగుము! మాకుచు గొంత జలమును దీసికొనిరమ్ము!" అనెను. అంత నకులుఁ డా చెట్టుపైనుండి దిగి వచ్చి యా తటాకమునకుఁ జని నీరు ద్రావఁబోవుచుండఁగా నొక యశ రీరభూతము "ఓ యన్నా! ఈ తటాకము నాయది. నిజ ముగా నీవీ తటాక జలములను ద్రాగ నొతువేని ముందు గా నే నడిగెడి ప్రశ్నముల కుత్తరము లిచ్చి త్రాగవలయును" అనెను.

నకులుఁ డా మాటలకు వట్ట పెట్టలేదు. ఆ కొలని లోని దియ్యని నీరు ద్రాగి దాని యొద్దననే నిశ్చేరినఁడై వడియెను.

అట్ల ధర్మతనయుడు కొంత రిదవు చూచి సహ

జేవుతో “ననాదేవా! మన నకులుఁడు జలములను దేబోయి యే కారణమునకో యంతవఱకును రాలేదు. నీ వచ్చటికిఁ బోయి దాహము దీప్సకొని యాతనిని దోడ్కొని రమ్మ!” అని పంపెను. ఆతఁడును సతి త్వరితముగాఁ బోయి యా తటాకరీరమునఁ బడి యున్న నకులునిని జూచి యాశ్చర్య పడెను; విచారపడెను; అట్లగుటకుఁ గారణ మేమియో యని యాలోచించెను. కాని దాహము నాపుకొనలేక యా కొలనిలోనికిఁ దానును దిగఁ జూచుచుండెను. అప్పు డా యశరీరభూతియు “ఓయనఘ! ఈ జలాశయము నా యధీ నమై యున్నది. కావున నా ప్రశ్నముల కుత్తరము లిచ్చినఁ గాని యిందుఁ జొరఁ జనదు” అనెను.

ఆ మాటలను నాతఁడును నాదరింపక యా నీరు ద్రాగి పడిపోయెను.

అత ధర్మాస్మజుఁ డిద్దురునితో “ఎద్దునా! నీ తమ్ములు పోయి కడఁ దడవయ్యెను. ఈ యగణ్యమున నేమి సంత వించెనో వేగిరముగా నేగి వారలను దోడ్కొని రమ్మ!” అని యద్దురుని గూడను బంపెను. ఆతఁడును నా కొలని దగ్గఱకుఁ బోయి దాని యొడ్డునఁ బడియున్న మాద్రీసుతులను జూచి మిక్కిలి విషాద మందుచు నాలుగు డిక్కులు గనుఁగొనెను. ఎవ్వఁడును గానఁ బడలేదు. తన్ను బీడించు

చున్న దాహమును శాంతింపఁ జేసికొన్నట్లై యా కాసారములోనికి దిగ నారంభించెను.

అప్పు డాకాశవాణి “ఓ రాజపుత్రా! ఇందలి జలములను బలిమిని ద్రావఁ జొచ్చిన వారలకుఁ బ్రాణముపై వచ్చును. నీవును నిందలి తోయమును ద్రాగఁ దలఁచితివేని నే వేయు శ్రత్సముల కుత్తర మిమ్ము!” అనెను.

ఆ మాటల కగుచున శంతో కోపము వచ్చినది. అప్పు డాతఁడు గొంతెత్తి “ఎవ్వఁడవు రా! నీవు దొంగ వై చాటున దాఁగి యుండి యట్లు ప్రేలుచున్నాఁడవు. ఇదే చూడము! నీ పొగ రడఁగించెదను” అని యా శబ్దము వినవచ్చిన తావునకు శబ్దభేదిశరములనువదలెను. కాని వానివలన నంతమాత్రముచు బ్రయోజనము లేకపోయెను. ఎప్పటివాక్యము మఱియు వినఁబడెను. అతఁ డలసియుండుటచే సాహసముతో నందలి నీరు ద్రావి భూమిపైఁ బడెను.

అందు ధర్మసూనుఁడు భీముని జూచి “భీమసేనా! నకుల సహదేవులే కాక యర్జునుఁడును జలములు తేఱఁబోయి యింత దనుకను రాకుండుటకుఁ గారణ మేమై యుండునో నీవును బోయిరమ్ము!” అని ఘాపెను.

ఆ భీమసేనుఁడును నా సరస్సు నొడ్డున నిద్రావశులవలెఁ బడియున్న తమ్ములను గని దుఃఖించెను. “నిజముగా నిది మనుజులు చేసిన పని కాదు. దేవత లెవ్వరో చేసి

యంకరు! ఎవ్వరైనను జేయనిట్లు! తర్వాత నాలోచించెదను గాక! ముందుగా నీ పద్మాకరమును జూచి దాహమును దీర్చుకొనినఁ గాని నా స్నానములు నిలుచునట్లు లేదు" అనుకొని యందుఁ దిగి నీరు త్రాగఁ బోయెను.

ఎప్పుడీభూతము 'అయ్యా! నీ వల్ల సాహసము చేయవలదు. నీ కా జలములను ద్రాగవలయు నని కోర్కెయున్న యెడల నే నడిగిన యర్థముల కుత్తర మిచ్చి త్రాగుము!' అనెను.

ఆ మాటల నా భీమసేనుడును లెక్కచేయక యందలి సలిలములను ద్రాగి తమ్ములతోపాటు తానును దత్తీరమున మూర్ఛితుడై పడెను.

ఆ చెట్లనీడనున్న ధర్మరాజు తన తమ్ములు నలువురును గూడ నీరు తేబోయి రాకుండుటవలన విచారపడుచు దానను నా పద్మాకరము చెుతకు వచ్చెను. దాని తీరమునఁ బడియున్న తమ్ముల నందఱు గాంచి మిగుల దుఃఖించెను. కొంత సేపు చిత్తమున నున్న చూపుఁ బోతె నిశ్చేష్టఁ డయ్యెను. అంతఁ గొంతసేపటికే దెలివి తెచ్చుకొనెను. నలు దెసలు పరీకించి చూచెను. తనలో "ఇది యేమి చిత్రముగ నున్నది. ఇతరు లిచ్చోటికి వచ్చిన బాడయా లేదు. పోరాడిన తొలుగును బాడసూకదు. నా తమ్ములు చూడ నిట్లు పడియున్నారు. ఒక వేళ క్రూరుడు దుర్యోధనుఁ జేదేని

యొక మాయచే నిట్లు చేసియుండునా! కుటిలబుద్ధుల నెవ్వరైనను నమ్మకురే! వీరి వదనములు చూడఁ దెలివి కలిగియే యున్నవి. వీరిట్లు పడి యుండుటకుఁ గారణ మీ తటాకములోని జలములు విషపూరితము లని తలఁపఁ దగి యుండ లేదు! ఏమి మాయ యో యెఱుఁగఁపడ కున్నది. అయ్యో! రాజ్యమునే కాక సర్వ సాధనలను వైరుల పాలు చేసి యీ యరణ్యమున భీకరమృగాభి పాత్రున వీరల నిట్లనాథులను జేసెనే యా నిధాత! ఇక నే నక్కడికిఁ బోదును! నా దుఃఖ మెట్లు తీతును! నే నొక్కడైనై యింటికిఁ బోదు నేని నా తల్లి నా కనురుగా వచ్చి కొంటఁ జేసి “నాయనా! ఆ నాడు తమ్ములును నీవును గాననముల కేగితిరే! ఇప్పుడు వార లెచ్చటికిఁ బోయిరి?” అని యడిగినపు డామికు నే నేమని చెప్పవాడను! ఆచార్యునికురాదులు “మీరే గుళలమా?” అని యడిగిరేని నే నేమనఁ గలవాడను! “అయ్యో! నాకు దిక్కేమి?” అని పెక్కు దెఱఁగులను వగచెను.

ఆ దృశ్యమును దాహము నిలుపుకొనకేరక యాతటాకములోనికి దిగఁగా నా యశస్విభూత మాయసోదను “ఓ భూనాథా! ఇటు చినుము! నేనొక బకమను. ఈ కొలను నా సొమ్ము; నీ తమ్ములు నా మాటను లెక్క చేయక యిందలి నీరు త్రాగి యే యట్లు నడిచున్నారు సాహసము నకుఁ జొచ్చితి వేని నీవును నెట్లయ్యెదవు; నే నడిగిన యర్థ

ముల కుత్తరము లిచ్చి యిందలి జలములను గ్రోలుము!” అనెను.

అంత ధర్మతనూభవుఁ డాకసమువంకఁజూచి “అయ్యా! నీవు బహుశః ను ధరించి యున్న రుద్రుడవో! నావకుఁ డవో! పవనఁడవో! మై యుదవు. అట్లు కాని పక్షమునకు నా తమ్మల నిట్లు పడిద్రోచి పట్టి బలము పక్షుల కెక్కడిది! నా కద్యత భయ సంతోషములు కలుగుచున్నవి. నీ వెవ్వఁ డవు? నీ తలఁ పేరు? నాకుఁ జెప్పి నా హృదయవేదనను బాపుము!” అనెను.

అత్తఁజి నా యదృశ్యభూతము “ఓ ధర్మనందనా! నేను దుర్యోధనుని బకముచు గాను; నే నొక యక్షుఁడను. నా వలననే నీ తమ్ము లిండుఁ బడి యుండిరి” అని యక్షుఁడు “ఘోరాకారిముతో నా తటాకతీరమున నిలిచెను.

అంత ధర్మరాజుతో “నా యనుమతి లేకుండఁగ నిందలి నీరు ద్రావిరెని యెవ్వరైనను జచ్చుట నిశ్చయము. నీవు విచారకిలుఁడ వగుటచే నట్లు చేయు వని నాకుఁ జెలి యును. అందుచే నీవు నే నెడిగెడి ప్రశ్నముల కుత్తరము చెప్పుము” అనెను.

అప్పుడు ధర్మరా జా యక్షునితో “మహత్మా! నీ మానసునకు వచ్చుట్లుగాఁ జెప్పుటకు నావంటి వానికి

శక్యమగునా! అయినను నా శక్తికొలదిని జెప్పెదను; ప్రశ్నింపుము!" అనెను.

* యత్నుడు:—మనుజునకు దేనిచే మహిమ యేర్పడును?

ధర్మరాజు:—అసమాన మగు తపముచేత

యత్నుడు:—మనుజున కేది సదా సాహాయ్యమై యుండును?

ధర్మరాజు:—ధృతి (ధైర్యము)

యత్నుడు:—మనుజుడు దేనివలన బుద్ధిమంతుడగును?

ధర్మరాజు:—పండితసేవవలన

యత్నుడు:—బ్రతికియున్నను జచ్చినవాడే యని యెవని నందురు?

ధర్మరాజు:—దేవతలకు, అశ్వధులకు, పితరులకు, భృత్యులకు, జెట్టకయే తన కడుపునకు మాత్రమే భుజించువాని

యత్నుడు:—భూమికంటెను భారమైన దానిని, అకసమున కంటెను బొడివైన దానిని జెప్పును?

ధర్మరాజు:—ధరణికంటెను భారమైనది తల్లి; అకసమున కింటెను బొడివు తిండి.

యత్నుడు:—గాలికంటెను వేగముగా బోవున దిద్ది?

ధర్మరాజు:—మనసు

* ఇందు గొప్ప ప్రశ్నోత్తరములు బోధించు వాగుగాఁ జెరియ నీతి తలఁపుటో బోధింపఁ జేయఁ బడినది.

యత్నుడు:—తెరువు నడచువానికిని, రోగార్తునకును, గృహస్థుఁకును, మృతి బొందినవానికిని నెవ్వరెవ్వరు చుట్టములు?

ధర్మరాజు:—తెరువునడచువానికి సార్థులును, రోగికి వైద్యుఁడును, గృహస్థుఁకు సన్న్యాశ్శ్రయము, మృతినొందినవానికిఁ జేసిన ధర్మమును

యత్నుడు:—సుఖమునకుఁ గారణ మేది?

ధర్మరాజు:—శీలము

యత్నుడు:—లోకమునకు దిక్కేది?

ధర్మరాజు:—సజ్జనులే లోకమునకు దిక్కు

యత్నుడు:—నీ సదుత్తరములకు మిక్కిలి సంతోషించితిని. నీ తమ్ములందఱొక్కని ప్రాణముల మాత్రమే యిచ్చెదను వేడుము!

ధర్మరాజు:—నకులుని బ్రదికింపుము!

యత్నుడు:—అతీబలులును నీకుఁ బ్రియులును నగు భీమార్జునులలో నొక్కనిగోరిక యిట్లు నకులుని గోరితి వేమి?

ధర్మరాజు:—మా తండ్రి యగు పాండురాజున కిరువురు భార్యలు. అందుఁ గుంతీపుత్రులగు ఋక్షిలో నేను బ్రదికి నాడిను. మాద్రీ తనయు కిరువురందు నొకఁడు బ్రదుక నలదే! అదియే కదా ధర్మము! ప్రాణహానికై న నోర్వఁగలను గాని ధర్మహానికి నోర్వఁజాలను.

యత్కుఁడు:—ధర్మరాజా! నీ ధర్మజ్ఞతకు మెచ్చితిని! నీ తమ్ములందఱును సజీవు లగుదురు కాక!

అని యత్కుఁడు నిసంతతకే విగతప్రాణులై పశిమున్న యా నలుగురును నిద్రపోయి మేల్కొని నట్లు లేచిరి. అంత ధర్మరాజా యత్కుని జూచి “అయ్యా! నేను నిన్నొక యక్ష మాత్రుఁడ పని యచుకొనను. శక్రుఁడవో, యలకాధిపుఁడవో యనలుఁడవో పవనుఁడవో యై యుండువు. అట్లు కాదేని నాకు జంకుఁడ వగు ధర్మదేవతవో యై యుండువు. నా కది వివరముగాఁ జెప్పుము! ఆ మాటల కారకు “ధర్మజ! నేను ధర్మకుఁడను సుమా! 1 సత్యము, 2 శౌచము (పవిత్రత) 3 వాసము, 4 శపము, 5 శమము, 6 వాంతి, 7 శుశ్రము, 8 సరిష్టానమును నాకు మూర్తులు.

1. సత్యము:—ఎల్లప్పుడు సత్యమునే చెప్పుచుండుట.

2. శౌచము:—దేహ వస్త్ర వాసస్థలాదులను శుభ్రముగా నుంచు కొనుటయే కాక మనస్సును నిర్మలముగాఁ జేసికొనుట.

3. దాసము:—తన శక్తిని ఓట్టి దానార్హతైన వారికిఁ ద్రాగియు నిచ్చుట.

4. శపము:—ధర్మకుఁడుని యందు మనస్సును నిలిపి యుంచుట.

5. శమము:—కఠటికఁ గడఁజడిన దాని నెల్లను గావలయు నని తలంపబడుటయే కాక శోపము, తాపము మొదలగు దుర్బలములు లేకయుండుట.

6. వాంతి:—బ్రహ్మచర్యము, తపము మొదలగు పానియందుఁ గన్గములు కలుగుచున్న శోయకొనుట.

ఆ యుత్తమధర్మములు కల నిన్ను జూచువేడుకతో వచ్చితిని. ఆ ధర్మముల నాశ్రయించిన వారలకుఁ జేటు మూడదు; కావున నీ కిష్ట మగు వగము నింకొక దానిని వేరడుచు.

ధర్మరాజు:—అయ్యా! నా యాశ్రమమున నుండెడి యొక బ్రాహ్మణుని యొక్క యరణి యొక హరిణ మెత్తుకొని పోయినది. ఆయనకుఁ గర్మలోపము కలుగకుండ దాని ననుగ్రహింపుము!

ధర్మదేవత:—నేను నీమనస్సును బరీక్షింపఁగోరి యా :ప్రసాదము యరణిని హరించితిని కాని హరిణ మెందుఁ గలదు?

అని చెప్పి యానస్తప్తును ధర్మరాజున కిచ్చెను. అంత ధర్మరాజుడు లా యరణిని దమ యాశ్రమమునకుఁ దెచ్చి యా బ్రాహ్మణున కిచ్చి పరమానందము నందిరి.

—:ప్రకాశము:—

“సత్యశౌచాదులతోఁ గూడిన వారలను భగవంతుడు సదా కాచును. అట్టి వారలే ప్రపంచమునఁ బ్రఖ్యాతి గల వార లగుదురు”

1. యతిము:—నంది కులము లోని క్షత్రి తెచ్చుకొనినది.

2. పరిజ్ఞానము:—ప్రపంచ మందలి సకల పదార్థములను గూర్చి తెలిసికొనుట.

(నాలుగవ దీక్షము)—

లోభి

ఒక గ్రామములోఁ బిసినిగొట్టకఁ దుండెను. అతని కొక నాఁ డొక కొబ్బెరకాయ కావలసి వచ్చెను. అందుల కారఁడు అంగడివీధికిఁ బోయి యొక యంగడివాని నొక కొబ్బెరకాయ యొక్క వెల యెంత యని యడిగెను.

ఆ యంగడివాఁ డొక్కొక్కకాయ వెల ముక్కాని యని చెప్పెను. ముక్కాని యిచ్చి కొనుట కా లోభి కంగీ కారము లేక “ఓ వర్తకుడా! అతటను దర యిట్లే యున్నదా! ఎదైనను గొంత తక్కువ మూల్యమునకు దొర కువా!” అని యడిగెను. దాని కావర్తకుఁడు “అయ్యా! ఇచ్చటికి మూఁడుక్రొత్త ములదూరమునం దొక శట్టనమున్నది. అచ్చటకుఁ బోయిన పక్షమునకు రెండుకానుల కొక కొబ్బెరకాయ దొర కును” అనెను. ఆ మాటల కా పిసినిగొట్టక కొబ్బెరకాయ కంత దూరము నడచి సోపుటేను! ఒక కాచిక్తై చూచుకొన వలయునా యని యాలోచింపలేను. పిసినిగొట్టుల కట్టి యాలోచనలు పుట్టవు ఎప్పుడును నారు ద్రవ్యము వ్యయము కాకుండఁ దమకుఁ గావలసిన వస్తువులకై చూచుచుందురు. అందుచే నా లోభి తిరిగి యింటికైనను బోక యే దారి కట్టి యా నగరమునకుఁ బోయెను. అందున్న యొక యంగడికిఁ

బోయి “ఓవర్తకుడా! నాకొక కొబ్బెరకాయ కావలయును. ఎంత వెల కిచ్చెదవు?” అని యడిగెను. అతఁడా లోభితో “అయ్యా! ఒక కొబ్బెరకాయవెల రెండుకానులు” అనిచెప్పెను.

అత వెలయిచ్చి కొనుట కా లోభి కిష్టము కాలేదు. ఒక కాని కొకటి యాయవా! అని యడిగెను. ఆయంగడి వాఁడు “అయ్యా! ఇక్కడకు రెండు క్రొశముల దూరములో నొక తోట కలదు. తా మచ్చటికిఁ బోయితిరా యొక కాని కొక కొబ్బెరకాయ దొరకును” అని చెప్పెను.

లోభు లెంతటి కష్టమునైననుఁ బడుదురు; కాని తమకు ముఖ్యముగాఁ గావలసిన పదార్థమునకైనను ద్రవ్యమును వ్యయము చేయఁజూడరు. కావున నాలోభి “నాకాతోటలోఁ గాని కొకటి లభించుచుండ వ్యర్థముగా నొక కాయకై రెండు కాను లేల యాయవలయును. ఇంతదూరము నడచి వచ్చిన వాఁడను మఱి రెండు క్రొశముల దూరము నడువఁ జాలనా! ఆ తోటకే పోయి యొక కానికీ గొనెదను” అను కొనెను.

అచ్చట నుండి బయలుదేటి యా తోటదగ్గఱకుఁ బోయెను. ఆ తోటవానితో “నా కొక కొబ్బెరకాయ కావలసి వచ్చితిని! ఎంత వెల కిచ్చెదవు?” అని యడిగెను. అతఁడు “అయ్యా! ఒక కాని కొక కాయ యిచ్చుచున్నాఁ డను” అనెను.

అంతట నా లోభి మన మింత దూరము వచ్చి యా

కాని మాత్ర మొందులకు వెచ్చింప వలయును! ఇది లోట కదా! ఊరక వచ్చెడి సూతము నేల కనిపెట్టరాదు అను కొని యాలోటవానితో “నేను చాలదూరమునుండి యొక్క డకు మంచి కాయలు దొరకు నని వచ్చితిని; నా కెట్లయిన నొక కాయ యూరక వచ్చెడి యుపాయమును జెప్పవల యును” అని వానిని భాగించెను. అంతట నా లోట కాపరి “అయ్యో! మీరు చాలదూరమునుండి యొక కొబ్బెర కాయకై వచ్చితి మనుచున్నారు కావున నా చెట్టెక్కి యొక కాయను గోసికొనుడి! నా కొక దమ్మిడి యైన నీయ సక్కలు లేదు” అనెను.

అంత నా లోభికిఁ గలిగిన సంశోష మింతింత యని యనరా కుండెను. అందుచేత నాతఁడు “చెట్టెక్కుట యెంత పని! అటు తరువాత నాతఁ డొక కాయను దీసికొమ్మ నెను గాని మనము మఱి వాలుగు కాయలను దీసికొన వచ్చును” అనుకొని చెట్టుపై కెక్కిెను. పిసినిగొట్టుల కాశ యట్టిది యే కదా! కాలకులారా! ఆ లోభి యా లోటలో నున్న కొబ్బెరచెట్టుపై కెక్కిన పిదప సేమయ్యెనో కొంచె ముగాఁ దెలిసికొనుడి!

ఒక కొబ్బెరకాయను గలలోనుండి యూడఁదీయటకు మొరలు వెట్టెను. ఆ లోలో గలు జాలెను. ఆ నెలను బట్టుకొని వ్రేలాడుచుండెను. గిజగిజ తన్నుకొనుచుండెను.

అప్పు డొకఁ డొక వంటపై నెక్కి యా దారిని బోవుచుండెను. వానిని జూచి యా లోభి “అయ్యా! నా కాలి నెట్లునను నీ చెట్టునకుఁ జేర్చుము. అట్లుంబడుము నకు మెల్లఁగాఁ జెట్టుపెనుండి క్రిందికి దిగి పాములను నిలుపుకొందును” అనెను. ఆ మాట కా యెంటును నడపు కొని పోవువానికి దయ పుట్టి తా నా యెంటపై నిలఁబడి యా లోభి యుక్కు రెండు కాళ్లను బట్టుకొని చెట్టునకుఁ జేర్చుసంతిలో నా యెంట యందుండి తొలఁగి పోయినది. లోభుల పాదములను బట్టినవారి కంతకంటె నెక్కువ స్థితి యబ్బునా! పాప మారఁడును నా లోభి పాదములను బట్టు కొని వ్రేలాడుచు “అయ్యా! నీవు కొబ్బరి గెలను గట్టిగాఁ బట్టుకొనుము! దానిని పడిపతివా మన మిద్దఱుమును గూడఁ గ్రందఁబడి చచ్చుట నిజము. అట్లు చెయ్యకుండువేని నీ కేనూఁడు రూఢ్యముల సిచ్చెదను” అనెను.

లోభులు తా మెంత కిష్టపడుచున్నను దమకు ద్రవ్య లాభము కలుగుననెడి మాటయె వినిఁబడినను మహాసంతోష ముతో నుందురు. తరువాతి నది లభింపకపోయినను సంతోష అట్లు వా రిద్దఱును వ్రేలాడుచుండఁగా నా మార్గముననే యొకఁడు గుఱ్ఱము నెక్కి వచ్చుచుండెను. ఆతనిని జూచి యెంట నెక్కి వచ్చినవాడు “అయ్యా! నా పాదముల నీచెట్టునకుఁ జేర్చితివేని నీ కుంతో పుణ్యము వచ్చును. నేనును జెట్టునుండి

ప్రేమముతోఁ గ్రిందికి దిగి రాఁగలను” అని వేడుకొనెను. ఆ గుఱ్ఱపువాఁడు కొంచెము దయకలిగి తన గుఱ్ఱముపై నిలిచి యాతని పాదములను బట్టుకొని డబ్బుపంకఁ ద్రోయు నంతలో నా గుఱ్ఱము కూడ నావలకు నడచిపోయెను.

అప్పుడు గుఱ్ఱమునెక్కి వచ్చినవాఁడును మిక్కిలి భయపడుచు నా లోభితో “నాయనా! నీ వా గెలను మాత్రము వదలకుము! అట్లు కావించితినేని మనమెల్లరమును నేలఁగూలి మృతినందవలసిన వారల మగుదుము! అంతయే కాక నేను నీకు వేంబి రూప్యములనుగూడ నిచ్చెదను” అని మొఱపెట్టుకొనెను.

ఆ మాటలో లోభి కెంతో సంతోషము వచ్చినది. ఎంత కష్టపడిన నేమి! ద్రవ్యమును సంపాదించుకొనుటయే మనుష్యునకు ముఖ్య మైన పని. ఆహా! నాకు వీ‘ద్దఱి వలనను “ఇంత ద్రవ్యము నా కిప్పుడు వచ్చుచున్నది” అని తన రెండుచేతులను జాఁచెను.

అంత నా ముగ్గురును నేలఁగూలిరి. లోభికి మాత్రము చావు తప్పి కన్నులొట్ట పోయినది. తక్కిన వారిద్దఱును జేవుని దలఁచుకొనుచు “ఇట్టి పిసిఁగొట్టుల కెన్నడు నుపకారము చేయరాదు” అని తమ వాహనముల నెక్కి పోయిరి.

—:ప్రకాశము:—

“పిసిగొట్టుతనము కలవారలు తాము బాధపడుటయే కాక యితరులను గూడ బాధపెట్టుచుందురు. మఱియు నట్టి

వారలు దొంగతనము చేయుటకుఁ గాని యసత్య మాడుటకుఁ గాని వాత్య చేయుటకుఁ గాని వెనుదీయరు. ఇంతయేల! వారలు చేయునది చెడుపనియే కాని మంచిపని యొకటియు నుండదు.”

—(అంబదవ దీక్షము)—

భీష్ముడు

గురుకులమున శంతనుఁ డను రాజౌకఁ డుండెను. ఆతఁ డొకప్పుడు గంగా తీరమున నున్న యటవులలోనికి వేటకై వెడలెను. అప్పు డొక స్త్రీ యా రాజునకుఁ గాన్పించెను.

ఆమెతో “ఓసుందరీ! నీవు నాకు భార్యగా నుంటివేని నీకు సకలభాగ్యములను గలిగింతును” అనెను.

ఆమెయు “ఓరాజా! నేను నీభాగ్యమునకై వాంఛించి వచ్చినదానను గాను. నీవు నాకు “నే నన్నడును నీమనస్సు నొచ్చునట్లు పలుక నగయు; నీవు చేయు పనులను వలదన ననియు వాగ్దాన మొనర్చితివేని నీకు భార్య నయ్యెద”ననెను.

అందుల కా శంతనుఁ డంగీకరించి యామెను భార్యగాఁ జేసికొని స్వనగరమునకుఁ దోడ్కొనిపోయెను.

అమె యెవ్వతయో యెఱుఁగుదురా! గంగాదేవియే యూరూపముతో నచ్చటికి వచ్చినది.

అంతఁ గొంత కాలమున కా గంగాదేవి గర్భనతియై యొకపుత్రుని గనెను. ఆమె యా పుత్రుని నేమి చేసిందో యెఱుఁగుదురా! కనినంతనే యా బాలుని దీసికొని పోయి గంగలోఁ బాటవైచినది. అంతటితో నాశని చాలింపలేదు. అట్లే క్రమముగా నేమగురను గని గంగపాలు చేసింది.

ఆ రాజు “తా నేమైన ననిన పక్షమున నామె లేచి పోవును” అను భయముచే నా దుష్కృత్యము తన మనస్సు నెంత బాధించుచున్నను నోఱుమెదిల్చి లేకపోయెను. ఆమె యం దాతప కెంతప్రేమ మున్న నట్టి క్రూరకార్యమునే చేయుట కెంతకాల మంగీకరించి యుండును. ఆతినికి మాత్రము పుత్ర ప్రేమ లేదా!

ఆమె కెన్నిదవ పుత్రుఁడు పుట్టెను. అతనిని గూడను గంగలోఁ గలుపుటకుఁ జూచుచుండెను. అప్పు డా రాజు “ఈమె నాకడ నుండిన నుండనిమ్మ! పోయినఁ బోనిమ్మ! ఆ ఘోరకార్యము నికఁ జూడఁ జాలను” అనుకొనెను.

అంతట నామెతో “ఓ వనితా! కన్నబిడ్డలను గంగలోఁ బాటవైచు వారల నెందునుజూడను! “ఈమె బిడ్డను గనెను” అని వినిన లోకులు తన్ను వెలివేయుదురేమో యను భయము కల వనిత యైనను బిడ్డను గని యెరుల కిచ్చివేయును; కాని

చేతులార నట్టి చెడుపని చేయఁ జాలడు! ఇంత దనుకను నీతోఁ జేసిన బాసను బట్టి నోరు మెదల్పులేక యూరకుంటిని. ఇక నీవు నాకడ నుండుము! ఉండక యిప్పుడే పొమ్ము! నేను మాత్ర మిప్పు డీ పుత్రుని గంగలోఁ గలుపనియను" అని కోపముతోఁ బలికెను.

అందుల కా గంగాదేవి "ఓ భూపాలా! అట్లయినపక్ష మునకు నీకును నాకును గల మైత్రి నేటితో నంత మొంది నది. ఇంతవఱకును నే నెవ్వత నని భావించియుండువో! నేను గంగను; వసిష్ఠుని శాపముచే భూలోకమున జనింప వలసి వచ్చిన వసువులు నా కడకు వచ్చి "అమ్మా! నీ కడు పున నీ కాని మఱియొక తె కడుపునఁ బుట్టుటకు మా కిష్టము లేకున్నది. మేము నీకుఁ బుట్టిన తర్వాత మమ్ములను మాత్రము చిరకాలము భూమిపై నుండకుండునట్లు చేయుము" అని వేడికొసరి.

ఆ వసువుల కా వాంఛితమును దీర్చ నీకు భార్య నై పుట్టిన పుత్రు నెల్ల గంగలోఁ బాటవైచితిని. ఈ యవ్వమ పుత్రుఁడు మాత్ర మట్లు కాక యశోవతుఁడై చిరకాలము జీవించును. ఈతఁడు పెత్తిగి పెద్దవాఁ డగు నంత దనుకను నా కడనే యుండవలయును" అని చెప్పి గంగ తన తన యుని దోడ్కొని నిశ్చింతమునకుఁ బోయెను.

అంత నా గంగాదేవి తన కుమారునకు "దేవవ్రతుఁడు"

అని వామకరణ మొనర్చినది. ఆ బాలుడు బ్రాహ్మణవీరుడగు పరశురాముని కడకు బోయి సమస్త శస్త్రాస్త్రవిద్యలను గఱచెను. ఆ పరశురాముడు సామాన్యుడు కాదు. ముందు వేద గ్రంథముల మూటకు వెళుకను నమ్ముల ప్రాదిని వైచి కొని “ఇది బ్రాహ్మ్యము! ఇది ఊత్రము!” కావున నేను శాపము వలనను శరము వలనను గూడ జగమును జయింపఁ గల నని చెప్పి సకలలోకమును జయించిన బ్రాహ్మణశూరుడు.

అట్లా మహావీరుని యెంత విద్యాభ్యాస మొనర్చి యొక నాడు దేవప్రతుడు గంగాతీర మందలి యిసుకతిన్నలలో బాణములు వేయుట మందుఁ దనకుఁ గల నేర్పును జూచుకొనుచుండెను. ఆ సమయమునఁ దండ్రీ యగు శంతనుడు కూడ నచ్చటికే వచ్చియుండెను. ఆ కుమారుని దివ్యతేజమును జూచి యాశ్చర్యపడుచు నట్టే నిలిచి చూచుచుండెను. పుత్రుల యభివృద్ధిని గాంచినపుడేకదా తండ్రుల కట్టి యానందము కలుగును.

ఆ గంగాదేవియుఁ దన కొమరుఁ డగు వా దేవప్రత్యుని నా శంతనున కప్పగించుటకు మంచి సమయ మనుకొనెను. ఆమెయు నచ్చటికి వచ్చి తన తనయుని హస్తమును బట్టుకొని శంతనుని చెంతకుఁ జేరఁదీసి “ఓ రాజా! ఇతఁ నీ పుత్రునిని నీవు దీసికొని పోవచ్చును. ఇదే నీ కప్పగించుచున్నదానను” అని చెప్పి యా శంతనునకుఁ బుత్రు నప్పగించెను.

ఆతఁడపరిమితానందముతో నాత్మజని పెంబ నిమ
కొని తన నగరమునకు వచ్చెను.

అంతట నొక శుభవాసరమునఁ దన సుతునకు యావ
రాజ్యాభిషేకమును గావించెను.

అట్లు మావరాజ్యాభిషిక్తుఁడగు దేవనత్తుడు విజ
ధన్వరర్తముచేఁ బ్రజల నెరియో మానవ కృష్ణమండను.
ఆ విధముగాఁ బ్రజలకే మానవము కలుగుచుండఁగా
దండ్రు కెంత సంతస ముడునో యెవఁడు చెప్పఁగలను!

ఆ తీతునఁ గొన్ని యేడ్లకే గడిచిపోయినది. పిమ్మట
నొకనాఁడు శంతినిఁడు యమునాదీతరమునకుఁ బోయెను.
అందొక యోష నుపుమన్న కన్యను గాంచెను. ఆయన
కామెను బెట్టి మాడవలయు ననెడి బుద్ధి పుట్టినది. పెంబనే
యామె కడికుఁ జని యా బాలికను “ఓ బాలా! నీ వెవరవు?
నీకుఁ బల్లెకందు లేవరు?” అని యడిగెను. ఆ రాజమాంబ
కా బాల “అయ్యా! నేను దాశరాజునవానికిఁ బుత్రికను.
నా పేరు సత్యవతి. నేను ధర్మాధ్యక్షుగా నీ యమునాదియై
నోడఁడవుమందును” అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. అంతట
శంతిఁడఁ జా సత్యవతి తండ్రిగఁగఁగి వెదలి యాత్మతో
“ఓ దాశరాజా! నీ నొక తలఁపుతో నీ చెంత కన్యకు వచ్చి
యున్నాడను:—నపు నీ కొమార్తెకు నా కిచ్చి వివాహము
చేయవలయును” అని యనెను. అందులకొ దాశరాజునకును

నంగీకారము కలను; కాని యారాజుతో “అయ్యా! నా కూతురుకుఁ బుట్టిన పుత్రునకే పట్నము గట్టెన నని గట్టిగా మాట యిచ్చిన పక్షమునకుఁ దప్పక మా సత్యవతిని నీకు వివాహము కావించెదను” అనెను.

ఆ మాట వినినతోడనే శంతనుని గుండె జల్లుచునినది. ఏల యట్లనకూడను! అంతకు ముందే తనకు గంగయందఁ బుట్టిన పుత్రుఁడు యశావరాజ్యాభిషేకము చేసి యుండెను. అయినను నాతఁడు జ్యేష్ఠపుత్రుఁడు గదా! అందుచేత నాశంత నున కేమియును దోచలేదు. విచారముతో మాటుమాటాడక నిజవిగరమునకుఁ బోయెను.

ఆ శంతనుఁ డట్లెల్ల చేరె నను మాటయే కాని సత్యవతిని బెల్లవలయు ననడి కోరికతో నిద్రాహారములను మానినై వెను. అందుచే నా రాజు నానాటికి శుష్కింప మొనలుపెట్టెను.

ఈగి యా విధముగా నిద్రాహారములు మానినై విక్లిష్టోత్సరుకు నాది తన యుడును విచారగన్తుఁ డియ్యెను.

ధర్మశ్శైల పుత్రులకుఁ దల్లివండులయొక నట్టి భక్తి యుండకమానదు.

అప్పుడు జనకుని సమీపమునకుఁ బోయి “పితా! నీ నా నాడు వేటనై వెలిని నచ్చిన నాటనుడియు నే కారణముననో రాజకార్యముల నెంత మార్గమును జూచుట మాని

వైచిత్రిని. అందుచే నీవు దీర్ఘచింతతో నున్నట్లు భావించుచున్నాడను. మనకు రాజ్యవంశము మగు చింత యావంతయైనను లేదు! ప్రజలే బాధయును లేక సకలసంపదలతోఁ దులతూగుచున్నారు. మనకు శత్రువు లేందను గానరారు. అట్లుగుచో నీ పరితాపమునకుఁ గారణ మేమి యో తెలియరాకున్నది” అనెను.

ఆ విధముగాఁ బుత్రుడు పలికిన పలుకులు తండ్రి విని సుతునితో ముల్లగా ‘ఓ కుమారా! ఒక పుత్రుడు పుత్రుఁడ కాదు; ఒక కిన్నె కిన్నె కాదు” అని పెద్దల చెప్పెదము. అంతయే కాదు! నీవు శౌర్యము గలవాడివు; దానికిఁ దోడు నీకు మహాపరాక్రమమును గలదు. యుద్ధమనిన నంతమాత్రమును వెనుదీయని వాడివు కావున నెప్పుటి కేమి సంభవించునో యని శుకిండుకొనుచున్నాడను. కాన నా కొక కన్యను బెడ్డియూపవలయు నని తలంపు కలిగినది” అని తన మనోరథమును వెల్లెపుట్టెను.

గంగాపుత్రుఁడగు దేవవ్రతుఁడా మాటలు విని తన తండ్రి యభిరాషయే యెట్లునును జెల్లించవలయు ననెడి చిత్తముతోఁ గొండఱ నాపులను బంపి తన తండ్రి చిత్తము సర్వవలపైఁ జిక్కియుండుటను గ్రహించెను.

అప్పుడా దేవవ్రతుఁడు దాశరాజు దగ్గఱకుఁ బోయి “ఓ దాశరాజా! మీ సర్వవరిని మీ కనుకుని కిచ్చి వివా

హము చేయవలయును. అందులకై నిన్ను వేడుకొన వచ్చితిని” అనెను.

ఆ దాశరాజు దేవవ్రతుని మాటలు విని “రాజపుత్రా! నీవు పరమపావనుడవు! నీకుఁ దెలియని ధగ్గు మొక్కటియును లేదు. అదుచేతనే తిండిని సంతోషమున మా కన్య నడుగ వచ్చితి; ఎంతయును సంతసముగా నున్నది. మీ తిండిని నే నొక మాట యిచ్చి యిడిగితి:- అదియును నీకుఁ దెలిసియే యుండును. అయినను నీతోడఁ గూడ మరల సంకొకిమాటు పెట్టెదను:-—మా సత్యచిత్తికి బట్టిన పుత్రుడే రాజ్య మేలవలయును” అనెను.

ఆ వచనములకు దేవవ్రతున కెరియో సంతోషము వచ్చినది. ఆ దాశరాజుతో “ఓ దాశరాజా! అందుల నా నీవు సంకోచించు చుంటివి. అట్లు సంకోచించు వలసిన పని లేదు. మా తిండి యగు శంతననకు సన్న్యసియందుఁ గలిగిన కుమారునే రాజగఁ జేసెదను” అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

ఆ మాటకు దాశరాజునకు సంతోషము వచ్చెను; గాని యారని చిత్తములో “ఈ దేవవ్రతుడు లా నని సత్తే చేయఁగలవాడు కాని పితృ మగు రాజ్యమును గూర్చి ముందీరని పుత్రుల ధ్వజపట్టిరేచి చెయునది లేకపోవును” అని యనుకొనెను. అది నా దేవవ్రతుఁడో “రాజపుత్రా! నిజముగా నీవు దేవవ్రతుడవే యగుట వలన నట్లు ధర్మముక్తముగాఁ

బలికిరివి; కాని నీ కున్న తలఁపే నీకుఁ బుట్టెడు పుత్రుల
కుమనా! అప్పుడు కలహాప్రియులగు భీమంతులు బయలు
దేటి నీ మాటను జెల్లెత్తురా! న్యాయస్థానముల కెక్కించి
చెట్లపాలును బంచలపాలును జేసి చేసి తుద కెందుకును
మనలను గొఱికాకుండఁ జేయరా! అట్టి స్థితి యెన్నడును
రాకూడదు” అనెను.

ఆ మాటలకు దేవవ్రతుడు దాశరాజుతో “ఓ దాశ
రాజా! ఇదిగో ముమ్మాటికిని శతధము చేసి చెప్పుచున్నాఁ
డను. నేను నా తుద్రొకై వినాహమాడను! అడను!! అడను!!
నాకు వినాహ మాడుటకే యిచ్చ పడదు కున్నపుడు పుత్రు
లెందుండి వత్తును?” అనెను.

ఆ గాంధేయుఁ డట్లు చేసిన ప్రశిజ్ఞకు మెచ్చుకొని
యాయని నచ్చరినుండియు భీష్ముఁ డని పిలువనాగిరి.

ఆహా! ఆ భీష్మనకుఁ గల పితృభక్తి యట్టిదని వర్ణింపఁ
గలమా! సకలభాగముల సచ్చెడి రాజ్యమును దన లెండి
కొఱను వదలుకొనుట యే కాక “బ్రతికి యున్నంత కాల
మును బ్రహ్మచర్యముతోడనే యుండెదను” అని ప్రశిజ్ఞ
చెసెను. ఆ విధముగాఁ బ్రశిజ్ఞ కావించి సకలభాగ్యములను
విడినాడుకొనిన పురుషులను జూడఁగలమా! శ్రీరాము
నకా! నీలే యున్నది. అరణ్యవాసము చేసి వచ్చి కట్టాభి
షిక్తుఁ డయ్యెను.

ఆ ప్రతిజ్ఞను ఒట్టి దాశరాజు తన పుత్రికను శంతనున కిచ్చి వివాహము చేసెను. ఆయన కామయం దిరువురు పుత్రులు పుట్టిరి. మొదటివాని పేరు చిత్రాంగదుఁడు; రెండవ వాని పేరు విచిత్రవీర్యుఁడు. వార లిద్దఱును బెద్దవారు కాక ముందే వారి తండ్రి మృతినొందెను.

అప్పుడు భీష్ముడు తా నని నట్లుగాఁ జిత్రాంగదునకు రాజ్య మిచ్చెను. ఆతఁ డొక గంధర్వుఁడచే వధుపరబడెను.

అంతట భీష్ముడు విచిత్రవీర్యునికి ఒట్టి యిగ్గటి తాను రాజ్యరక్షణము చేయుచుండెను.

అట్లు కొంతకాలము జరుగఁగాఁ గాశీరాజు యొక్క పుత్రిక లైన యంబ, అంబిక, అంబాలిక యనెడి మువ్వుఁ యను వరింకు వలయు నని వివిధ దేశముల నుండి సుహృదాజులు వచ్చిరి.

భీష్ముడు వారి నందఱను జూచి యా మగ్గురు బాలికలను దన దేశమునకుఁ దీసికొని వచ్చెను.

ఆ కన్యకలను విచిత్రవీర్యుఁడు పెండ్లి చేయవలయు నని చూచుచుండఁ గా నంబ యను బాలిక “తా నదివఱకే సాల్యభూపాలుని వరించి యున్నదానను” అని చెప్పెను.

ఆ భీష్ముఁ డామెను మూర్తము బ్రాహ్మణులను గొంప లును దోడిచ్చి యా సాల్యభూపాలుని వారి కనిపెను.

అంబికాబాలికఁ ను మార్తము భీష్ముడు దన తమ్ముఁ
డగు విచిత్రవీర్యుఁకుఁ బెట్టి చేసెను.

ఆ యంబ సాల్యభూసాలుని చెఱకుఁ జేరఁగా నాతఁడు
“ఓ అంబా! నిన్ను భీష్ముఁడు తన రథముపై నెక్కించుకొని
పోయెను; అందువలన నక్షపురుషునిచే స్పృశింపఁబడిన
దాన వైతిని. నీవు నా కౌతమాశ్రమమును బరిగ్రహింపఁ
దగిన దానవు కావు!” అని నిరూపించెను.

అప్పు డామె మరల భీష్ము దగ్గఱకు వచ్చి సావ్య
భూనాథుఁడు తమ్ముఁ బరిగ్రహించుట కంగీకరింపలే దని చెప్పి
తన తోఁబట్టువులతోనాటు తమ్మును విచిత్రవీర్యున కే పెట్టి
చేయు మని వేడుకొనెను.

ఆ భీష్ముఁడు “ఓ అంబా! నీ చిత్ర హనుయ్యయందుఁ
డగిలి యున్నది; కావున నిన్ను నాపోషరున కిచ్చి వివాహము
చేయుట కల్గి” అని గట్టిగా జెప్పెను.

ఆ యంబ కళ్ళ జేరు చేయుటకును దోచ లేదు.
తన్నుఁ బంశు గానుని కంకుఁ జరిపితి. ఆయఁతోఁ దన
వృత్తాంత మంతయును జెప్పుకొనినది. ఎట్లయినను భీష్మునిని
విలిపించి నిన్ను విచిత్రవీర్యున కిచ్చి పెట్టిచేయులాగునఁ
జేయఁపుడని స్థాగించినది.

అంత నా కలశు గానుఁడు భీష్ము విలిపించి “ఓభీష్మా!
ఈ యంబను విచిత్రవీర్యునకుఁ పెట్టి చేయుము!” అని

చెప్పెను. ఆ గురువచనమునకు భీష్ముడు “గురువరా! నేను
మున్నె యీమితో ‘నీ నవ్వాసక్తివై యుండుటవలన నా
తమ్మునకు నిన్ను వివాహము చేయను’ అని గట్టిగా జెప్పి
నాడను. ధర్మనిరుద్ధముగా నే నట్టి పనిని జేయజాలను” అని
ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. పరశురామున “కా మాటకుఁ గోపము
వచ్చి యుద్ధమునకు సిద్ధపడెను. పుత్రులైన నేమి! శిష్యులైన
నేమి! పట్టదల గలవారలు తాము చెప్పిన మాటలు జేసి
బెట్టెనపు డేవీరి యొక విధముగా వారలను సాధింపజూతురు.

ఆ యుద్ధా వివాహమునకై గురుశిష్యుల కిద్దఱును
బహు దినములు ఘోరసంగ్రామము జరిగెను. తుదకు గురువు
శిష్యులతో “భీష్మా! నీ ధర్మయుద్ధి! నా కుంతయు సంతసము
కలుగుచున్నది” అని భీష్ముని జ్ఞాపించెను.

ఆ యుద్ధా బరశురాముడు “ఓ యుద్ధా! నే
నన్నివిధములను బ్రయత్నించి చూచిన నాతఁడు నిన్ను
విచిత్రవీర్యునకు వివాహ మునకు విధానము గావించుట
లేదు. అతఁడు సత్యపాథుడు; కావున నితఁడు నే జేయఁ
దగిన దెద్దియును లేదు! నీ యుద్ధము వచ్చినట్లు వడచకొనుము!
అని చెప్పెను.

ఆ యుద్ధయు రాజపుత్రిక యే కావున నల్లఱునకు
బట్టకట్టి తనము గావించి తన కట్టి స్త్రీని దేర్చివెట్టిన భీష్ముని
సాధింపనొందెనది.

విచిత్రవీర్యుడు సంతానము లేకుండగనే మృతి నందెను. శంతనుని వంశము నుద్ధరింతు రని యొందిన చిత్రాంగద విచిత్రవీర్యుని లిరువురు మృత్యువు వారఁ బడిరి. వంశ మా యంతటితో నశించిపోయి నట్లే కదా!

అప్పుడు సత్యవతి మిక్కిలి విచారించెను.

అంతట నామె భీష్మునితో “నాయనా! భీష్మా! కురువంశము నీతో నంత మొదలవలసినదే! నీవు వివాహము చేసికొని కురుకులమును నిలువఁజెట్టుము” అని యెన్నో విధములఁ జెప్పినది. ఆ తల్లిమాలకు భీష్ముడు “అమ్మా! సూర్యుడు వేడిమిని విడిచినను విడువనిమ్ము! చంద్రుడు చల్లఁదనమును విడనాడినను విడనాడనిమ్ము! నేను మాత్రము నా శపథమును విడువఁ జాలను” అని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

అంత సత్యవతి చేయునది లేక తన ప్రథమ పుత్రుడగు వ్యాసుని దలఁచెను.

ఆయన విచ్చేసి “అమ్మా! నన్ను దలఁచిన కారణమేమి” అని ప్రశ్నించెను. ఆమె తన తనయుల మరణమును దెల్పి విచిత్రవీర్యుని భార్యలకు ధర్మవిధిని సంతానము కలుగునట్లనుగ్రహింపుము!” అనెను.

అంతట నావ్యాసుని దయవలన పంబికకు ధృతరాష్ట్రుడును; సంబాలికకుఁ బాండురాజును బుట్టిరి.

అంబిక యొక్క దానికిఁ గూడ విదురుఁ తను వాఁ
చొక్కఁడు జనించెను.

ధృతరాష్ట్రుడు పెద్దవాఁడు కాఁగానే భీష్ముఁ దానికి
రాజ్య మిచ్చెను; పాండురాజును యువరాజుగాఁ జేసెను.

మఱియు ధృతరాష్ట్రవకు గాంధారిని, బాండురాజు
నకుఁ గుంతీ మాత్రులను విరువురు కన్యలకు వివాహముచేసెను.

ధృతరాష్ట్రుని పుత్రు లగు దుర్యోధనాదులను ధాన్త
రాష్ట్రునియుఁ గౌరవులనియు నందురు.

పాండురాజునకు ధర్మ గజాదు లేవును పుత్రులు పుట్టిరి.
వారి నే పాండవులందురు.

పాండురాజు మృతినందఁగాఁ బెదఱిండ్రి యగు ధృత
రాష్ట్రుడే యా పాండవులను బెంచెను.

కౌరవులును బాండవులును గూడ ద్రోణాచార్యుల
కడనే సకలశస్త్రస్త్రముల నభ్యసించిరి.

ఒక తల్లికిఁ బుట్టిన పుత్రులు పనుగురును బది విధము
లుగా నుండునపు డొక వంశమునఁ బుట్టిన వారల చిత్త మొక
విధముగా నుండునా!

పాండవులు ధర్మాసక్తులు. అందుచే జనులు వారల
నెక్కుడుగాఁ బ్రేమించుచుండిరి. ఆ కారణమునఁ గౌరవులకుఁ
బాండవులపై నసూయ జనించినది. కావున వారలను బలు
వెఠలవాలు చేసిరి.

దుర్యోధనుడు మాయ ద్యూతము నొక దానిని గల్పించి యాపాండవుల రాజ్యలక్ష్మీని హరించెను. అంతటితోఁ బోలేదు నిండు కొలువులోఁ బాండవ ధర్మక్షత్నిని బాంచాలిని గట్టు పుట్టములూడ్చి కంపింపఁ జేసిరి. ఎట్లయిన నేమి! దుర్యోధనుడు మాయ చేసి పండ్రెం డేడ్లు వనవాసమును నొక వత్సర మజ్ఞాతవాసమును జేయఁ బంపెను.

వార లట్లుచేసి వచ్చి తమ యర్థరాజ్యమును దమ కిమ్మని గోరిరి.

అట్లు చెప్పటకు శ్రీకృష్ణుని రాయబారిగాఁబంపిరి.

ఆ మహనీయుడు కౌరవులకుఁ జెప్పవలసిన విధముగాఁ జెప్పఁదగి నన్ని మాటలు చెప్పెను; కాని సంధి కుమర లేడు. అందుచేఁ బాండవులు కౌరవులతోడఁ గయ్యమునకుఁ గాలుదువ్వవలసిన వారలైరి.

భీష్మునకుఁ కౌరవుల యెడ నున్న వాత్సల్యమే పాండవుల యెడను గలదు; కాని పాండవులు ధర్మపరాయణులగుటవలన వారలయెడ నాయనకు వాత్సల్యము కొంచె మధికముగా నుండెను.

లోకమునందును ధర్మసంఘుల యెడనే ప్రజకుఁ బ్రేమ ముండును గదా!

ఆ యుద్ధమునందు దుర్యోధనుడు 'భీష్ముని డండ నాయకునిగా నుండు' మని కోరుకొనెను.

అప్పు డా భీష్ముడు దుర్యోధనునితో "ఓ కుమారా! నీవు కోరుకొనినట్లు గా వాహినీపతిత్వము వహించెదను; కాని యుద్ధమున నర్జునుని మాఱుకొనఁజాలను. అతఁ డస్త్ర విద్యయందు నాకంటెను ఘనుఁడు.

మఱియు నెందఱనైనను బరిమార్చఁ జేతులొడును; గాని పాండవులను మాత్రము పరిమాఱుప నా చేతు లెంత మాత్రము నాడవు.

అన్నిటికంటెను ముఖ్యముగాఁ దెలుపవలసిన విషయ మొకటి మిగిలి యే యున్నది:—పూర్వము నాచే నిరసించఁ బడిన కాశీరాజపుత్రి యైన యంబ నన్నేయుపాయముచేత నైనను సాధింపవలయు నని యెంచి ఘోరతపము కావించి యీ జన్మమున ద్రుపదునకు శిఖండియై పుట్టినది. ఆహా! బ్రహ్మచర్యము సక్రమముగా నడపుకొను మహాసీయులకు సకలవృత్తాంతమును గోచరించును గదా! ఆ శిఖండి యను ద్రుపదపుత్రునితో మాత్రము యుద్ధమునకు సంసిద్ధుఁడను గాను. అతఁ డెట్టి శరములను విడచిన నూరకుండును" అని మాత్రము చెప్పెను.

అంతట యుద్ధము సిద్ధమైనది.

భీష్ముడు సర్వవైన్యాధిపత్యమును వహించెను. యుద్ధ

రంగమునకు విచ్చేసెను. తన యోధులతో “ఓ శూరులారా! శ్రమియులకు యుద్ధమే క్రీడాస్థానము! అది వారలకు దెఱవఁబడియున్న స్వర్గస్వారము. మన పూర్వు లందఱును రణరంగమునఁ గ్రీడించి యే పేరు వడసిరి. మనమును నిప్పుడు వారి త్రోవనే త్రొక్కవలయును” అని ప్రోత్సహించెను.

తానును బది దినములు కదనరంగమున నాట్యము చేసెను. ఆ దినములలోఁ బొండవులకు జయ మనునది కలలోని వార్త యయ్యెను. అర్జునకుఁ బారుష మెక్కించుటకై శ్రీకృష్ణుడు “ఓ! అర్జునా! ఇదిగో! చూడుము! ఈ చక్రముతో నా భీష్మునిని దెగటార్చెదను” అని రథముపై నుండి దుమికెను.

అప్పు డేమి జరిగి యుండునో మన మనస్సును గొంచెముగా నట్లు త్రిప్పి యాలోచింపవలసి యున్నది.

అప్పుడు తన్ను జంపెద నని చక్రమును జేరబూని వచ్చుచుండిన కృష్ణుని గాంచి “ఓ నందనందనా! ముకుందా! ధర్మమును గాపాడి నీవు పాండవుల పక్షమును బట్టితివి! నిన్ను డీకొనువాఁ డీ ముల్లోకములందును లేడు. ఇదే భీష్మునిని జంపెద నని వచ్చి నంతమాత్రమున నేను వెఱచెద నను కొంటివి కాఁబోలును! నే నంత మాత్రమును వెన్నిచ్చువాఁడను గాను. నీచేఁ జచ్చుట కంటెను నాకు వేఱొందు పుణ్యము కలదే! ఓ కృష్ణా! రమ్మ! రమ్మ! శీఘ్రముగా నీ చక్ర

మున నా శిరమును ద్రుంపుము! మోక్షము నొసంగుము!” అనెను.

ఆ మాటలకుఁ బరవశుఁడు కాక భక్తపాఠకుఁ డగు శ్రీహరికి భక్తవర్యుఁ డగు భీష్ముని దునుమఁ జేతు లెట్లాడఁ గలవు!

దానిని బట్టి భీష్మునకు శ్రీకృష్ణునిపైఁ గల భక్తి యపారమైన దని యూహింపఁ గలము.

భీష్ముఁ డట్లు యుద్ధము చేయు చున్నంత కాలమును దమ కెంతి మాత్రమును జయము సిద్ధింప దని యెంచి యొక నాటి యర్ధరాత్ర మునందు ధర్మరాజా భీష్ముని చెంతకు రహస్యముగాఁబోయి ప్రణమిల్లి దీనపదముఁడై నిలఁబడియుండెను.

ఆపదీనందనుఁడు పొడవాఁగ్రజుని గాంచెను; నడికిరేయి నిట్లు వచ్చుటకుఁ గారణ మేమని ప్రశ్నించెను.

అప్పుడు ధర్మరాజు భీష్మునితో “పితామహ! మాసేన నష్టముగాకుండ మాకు రాజ్యము లభించెడి దారిని జూపవలయును” అని వేడికొనెను.

ఆ భీష్ముఁడు ధర్మరాజుతో “ఓ ధర్మనందనా! నేను యుద్ధభూమిలోఁ గాలిడి యున్నంత వఱకు మీకు జయము కలుగఁ జాలదు” అనెను.

ఆమాటకు ధర్మరాజు “పితామహ! నిన్ను మార్కొనఁ

దగిన మగఁ డెవ్వఁడు? నీ కరుణను గాంచ వచ్చిన నన్నుఁ గటాక్షింపుము!” అని పాదములపైఁ బడెను.

అప్పుడు కఠినదిత్తుల చిత్తమే కరఁగును గదా! విశుద్ధ చరిత్రుఁడును ధర్మపక్షపాతియు నగు భీష్ముని మనసు కరఁగ కుండ నని యెవ రనఁ గలరు.

అత్తజీ నామహారీయుఁడు ధర్మపుత్రునితో “పాండ వాగ్రజా! ధర్మపరామర్శుఁడ వగు నీ ప్రార్థనను ద్రోసివేయఁ జాలకున్నాఁడను. మీకు జయము కలుగుటకై యొక యుపాయమును జెప్పెదను:—నేను బాణము పట్టి వానితోడను, అంగనాపూర్వముతోడను, అంగనాభిధానునితోడను యుద్ధము చేయును. కావున నర్జునుఁడు ద్రుపదుని పుత్రుఁ డగు శిఖండిని ముం దికుకొని వచ్చిన నన్నోడింపఁ గలుగును” అని చెప్పెను.

ఆహా! పరోపకారమునకై ప్రాణములను విడుచుటకు సిద్ధపడిన పురుషుఁ డుండునా!

ధర్మపరు లగు ధర్మరాజుదులకై ప్రాణములను గోల్పోవనుండున భీష్ముఁ డెట్టి సుహాసీయుఁ డన వచ్చును.

అంత ధర్మరాజు భీష్మునిచే ననజ్ఞాతుడై శిబిరము నకుఁ జని జరిగిన వృత్తాంత మెల్లను నానుదేవునకును దమ్ములకును దెలిపెను.

అర్జునుఁ డా విధముగా జగదేకవీరుని భీష్ముని జంప

వలసి వచ్చినాదుల కొంతయో చింతిల్లెను; కాని తుద కట్లు చేయుట తప్పినది కాదు. శిఖండిని ముం దిడుకొని పోయి భీష్ముని నర్జునుడు వివిధ బాణములతోడఁ గొట్టెను.

ఆ భీష్ముడు నేలఁగూలక యా బాణములనే యూఁ తఁగాఁ జేసికొని వానిపైఁ బాడుకొని యుండెను.

అప్పుడు కొరవులును బాండవులును గూడ యుద్ధ మును నిలిపివైచి యా మహానీయుని చెంతకు వచ్చిరి.

అట్లు శరశయ్యపైఁ బడియున్న గంగాపుత్రుడు వాంఛింపఁగా నర్జునుడు తన నేర్పుతో బాణముల నుపధానముగా నుండునట్లు వేసెను.

అంత భీష్ముడు తన దాపున నున్న వారలతో “నే నుత్తరాయణము వచ్చుదనుకను నిందే పండుకొని యుండెదను. అంతవఱకును మీ రెల్లరును నన్నుఁ జూచుచుండవలయును” అనెను.

ఆ గంగాతనయునకు శ్రీకృష్ణుని యెడఁ గల భక్తి వర్ణవాతీతమైనది. అందుచే వాసుదేవుని జిత్రమునఁ జేర్చి నిర్యాణకాలమునకై నిరీక్షించు చుండెను.

ఆ భీష్ముడు శ్రీకృష్ణుని శాసనమును బట్టి యుత్తరాయణము వచ్చునఱకు ధర్మపందనునకు వివిధ ధర్మముల నుపదేశించెను.

ఆ కృతపుణ్యుఁ డుత్తరాయణమునందుఁ దా నను

కొనిన మాఘ శుక్ల కాదశి తిథి రాగ ముకుందుని యట్లు
వేడికొనెను:—

“తే. దేవదేవ జీవాత్మక శ దేవవంద్య
చంఖ చక్ర గదా పద్మ శ చారుహస్త
వాసుదేవ త్రివిక్రమ శ వరద పరమ
పురుష ప్రణతి యొనర్చెదఁ శ గరుణజాడు!

ఆ. బలము నీవ నాకు శ ధక్తుడ నీయెడ,
నాలు బిడ్డలేని శ యట్టివాడఁ
గావు నన్ను నధిక శ కారుణ్యమున నిమ్మ
నుజ్జఁ గమలదళ మ శ నోజ్జ నయన!”

అని వేడికొని త్రికృష్ణ నాజ్ఞను బడసి పరమానంద
ముతో ధర్మరాజాదులకుఁ జెప్పవలసిన మాటలు చెప్పిన
పిదప నా యాత్మము బ్రహ్మరంధ్రమును భేదించుకొనిపోయి
దివ్యతేజమును జేరెను.

∴ ప్రకాశము:.

“చిత్తమునకు వికారమును గలిగించెడి కారణము లెన్ని
యున్నను వానిని లెక్క చేయక బ్రహ్మచర్యాదివ్రతములతో
నుండు వాడే ప్రపంచ మందలి యేకార్యము నైనను జేయఁ
జాలినవాడు. అతడే సత్యసంధుఁ డగును. అతడే పితృ
మాతృ ధర్మక్షిపరాయణుఁ డగును. అతడే యనుచితకార్య

ములను జేయఁ దన్నెట్టివారలు ప్రోత్సహించినను జేయఁ జూడఁడు. అతఁడే మృత్యువును గూడ స్వవశమును జేసి కొనఁగలఁడు”

—(ఆటవ దీపము)—

దుర్యోధనుఁడు—ధృతరాష్ట్రుఁడు

వాండవులు మాయద్యూతమునందు సకల సంకదలను బోగొట్టుకొని యరణ్యమునకుఁ బోయినను మంచి నడవడిక గలవా రగుటచే నందును సుఖముగా జీవించు చుండిరి.

అట్లుండటయుఁ గూడ దుశ్శీలుఁ డగు దుర్యోధను నకు దుఃఖమునకుఁ గారణ మయ్యెను.

అందుచే నాతఁడు రేణుయును బసలును గూడ విచారముతో నుండెడివాఁడు.

ఆ సమాచారము తండ్రి యగు ధృతరాష్ట్రుఁడు విని యొక నాఁడు తన పుత్రునిఁ జేరఁ బిలిచి “నాయనా! దుర్యోధనా! నీ వెప్పుడు చూచినను ఓచారముతోఁ గూడి యున్నట్లే యగపడుచున్నావు. అందులకుఁ గారణ మేమై యుండును! మనకు ద్రవ్యమునకా లోటు లేదు. కావలసి సంత ద్రవ్యమున్నది. ఎస్తువాహనములకా లోప మెంత

మాత్రమును గానరాకు! మనము జూడ సకలైశ్వర్యము లతోఁ దులఁదూఁగు చున్నారము! ఇక నీ కా విచార మొందులకు!" అని ప్రశ్నించెను.

ఆ దుర్యోధనుఁడు పాండవుల భాగ్యమును జూడఁ జాలనివాఁడని లోకమునకును దెలిసిన విషయ మేకదా!

అందుచేఁ దండ్రితో "తండ్రి! మన చుట్టము లందఱును నెచ్చటనో యడవించు దున్న ధర్మరాజుమల చెంత కుఁ జేరి వాని గొలుచుచున్నారు. ఇక బ్రాహ్మణులన్ననో వేలకొలఁదిని జేరి వేవిధముల వారిని వినుతు లొనర్చు చున్నారు. మన మా పాండవులను నిర్థనులనుగఁ జేసి పిఠి నములకు వెకలఁబుచ్చినను బంధువర్గముతోఁ గూడి సదా బుగరు పల్లెరములందే భుజించుచున్నారు" అని తన యసూయ నంతయును జనకునితోఁ జెప్పకొనెను.

ఆ ధృతరాష్ట్రుఁడు తన తనయుని విధమునఁ బరుల సంపదలను జూచి యోర్వలేనివాఁడు కాఁడు; కావున సుతుఁ డసూయాగ్రస్తఁ డగుట కెంతయో వగచెను.

పుత్రులు ధర్మమార్గమును విడనాడి చరించునపుడు తండ్రులు వాగలను సుపథమునకు ద్రిప్పుఁ జూచుటయే యోగ్య మైన పని. ఆ కారణమున దుర్యోధనునితో "నాయనా! నేను పూర్వ మింద్ర ప్రహ్లాదుల కథను వింటిని. దానినే నీ కిప్పుడు చెప్పుచున్నాఁడను:—ప్రహ్లాదుఁడు దైత్య

కులోద్భవుఁ డయ్యును దన నుశీలము వలన నే నగ్రరాజ్యము ననుభవించెను. విబుధులచేఁ బ్రస్తుతింపఁబడెను. ఉత్తమ గుణములు లేని వారల కున్నతపదవులు కలుగఁజాలవు; ఒక వేళ కలిగిన నవి దీర్ఘకాలము నిలువవు.

దేవేంద్రున కా సంగతి బాగుగాఁ దెలియును గావున “నేను ప్రహ్లాదునకు శిష్యుఁడనై యాయన కడ నున్న మంచి గుణములను నేర్చుకొందును” అనుకొనెను.

అంత నా దేవేంద్రుఁ జేయిచేసెనో యెఱుఁగుదురా?

ఒక బ్రాహ్మణవేషధారి యై ప్రహ్లాదుని దగ్గఱకుఁ బోయి యిట్లనియెను:—

బ్రాహ్మణుఁడు:—మహారాజా! ఉత్తమోత్తమ మగు జ్ఞానమును నా కుపదేశింపుము!

ప్రహ్లాదుఁడు:—ఓ విప్రుడా! నీ కిప్పు డట్టి జ్ఞానమును బోధింప నా కవకాశము లేదు.

బ్రాహ్మణుఁడు:—మహాప్రభూ! తమ కిప్పు డంత మాత్రమును దీటిక లేకయున్నపక్షమునకుఁ దీటిక కలుగు నంత వఱకును నిందే యుండి తమకు సేవ చేయుచుందును.

పూర్వకాలమునందుఁ దుద కొక వత్సర మైనను విద్యాధుల గుణములను బరీక్షించినఁ గాని గురువులు వారలకు శాస్త్రములను జెప్పెడి వారలు కారు.

అందుచేత నొక సంవత్సరము వఱకును నతి భక్తిశ్రద్ధ

లలో గురుసేన కావించిన బ్రాహ్మణితో నొకనాడు ప్రహ్లాదుడు డిటనియె:—

ప్రహ్లాదుడు:—శిష్యుడా! నీ సేవ నా కెంతయును సంతోషమును గూర్చుచున్నది. నీ వేమి కోరి యిచ్చటకు వచ్చితిరో చెప్పుము!

బ్రాహ్మణుడు:—మీ శీలమును నా కనుగ్రహింప వలయును. ముఖ్యముగా మనుజునకుఁ గావలసిన దంత కంటె వేఱొకటి యుండదు.

ఆ బ్రాహ్మణుఁ డవిన యామాటకుఁ బ్రహ్లాదుఁ డా శ్చర్యపడుచు మరల నిట్లనియెను:—

ప్రహ్లాదుడు:—అట్లే! నీ కది తప్పక బోధించెదను. అని వెంటనే తన దేహమునుండి చంద్రునితో సాటి యగు నొక కాంతిని వెల్లిపుచ్చెను; ఆ కాంతి రూపుదాల్చి నిలచెను. ఆమెను నీ వెవ్వతెవు? అని ప్రహ్లాదుడు ప్రశ్నించెను. దాని కామె “నేను నీ శీలమునే కదా! మీరు వన్నీ విపున కొనఁగట చే నాతనిచేతకుఁ బోవుచున్నదానను” అని యింద్రునిని జేరెను.

తగ్భాత నట్లే మఱి యొక కాంతి ప్రహ్లాదుని శరీరము నుండి వెలికివచ్చి మూర్తిమతియై నిలచెను. అప్పు డా ప్రభును ‘నీ వెవ్వతెవు?’ అని ప్రహ్లాదుడు ప్రశ్నించెను. అందుల కామె నేను ధర్మ మను దానను; శీల మెందుండునో నేనును

నందే యుండును; అది యొక్కడకుఁ బోవునో నేను గూడను నక్కడికే పోదును” అని చెప్పి యామె యా బ్రాహ్మణుని యందుఁ బ్రవేశించినది.

అంతట మఱియొక కాంతి యాప్రహ్లాదుని కాయము నుండి వెలికి వచ్చి రూపవతియై నిలిచి యుండెను. దానిని గాంచి ప్రహ్లాదుడు “నీ వెవలెవు?” అని ప్రశ్నించెను. అందుల కామె “నేను సత్య మను దానను; నేను సదా ధర్మముతోడనే యుండును; ఆ ధర్మ మెచ్చటికిఁ బోవునో నేనును నచ్చటికే పోదును” అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చి యా బ్రాహ్మణుని జేరెను.

అంతట మఱియొక కాంతియు నట్లే రూపమును దాల్చి నిలఁబడియుండెను. అప్పుడు ప్రహ్లాదుడు ‘నీ వెవలెవు?’ అని ప్రశ్నించెను.

అందుల కామె “నేను వ్రతము (ధృఢవియమము) అను దానను. సత్య మొక్కడనుండునో నేనును నొక్కడనే యుండును; సత్య మెచ్చటికిఁ బోవునో నేనును దానిని వెంట డించెదను” అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చి యా బ్రాహ్మణుని జేరెను.

శకువాత మఱియొక ప్రభ యుఁ బ్రహ్లాదుని శరీరము నుండి వెలికివచ్చి రూపుదాల్చి నిలిచియుండెను. దానిని గాంచి ప్రహ్లాదుడు ‘నీ వెవలెవు?’ అని యడిగెను.

దాని కామె “నేను బల మను దానను. వ్రత మెచ్చట

వసించునో నేనును నచ్చటనే వసించుదానను; అది యెక్కడికిఁ బోయిన నేనును నక్కడికే పోవుచుందును” అని చెప్పి యా బ్రాహ్మణునిని జేరెను.

కడపట నొక దివ్యకాంతి యా ప్రహ్లాదుని తనువునుండి వెలికివచ్చి రూపముదాల్చి నిలబడియుండెను. అంత నాతఁడు ‘నీ వెవ్వతెవు?’ అని యడిగెను.

అంగుల కామె నేను శ్రీ (లక్ష్మి) యను దానను; బల ముండుతావుననే నేను నుందును; బలము పోయినచోటికే నేనును బోవుచుందును” అని యా బ్రాహ్మణునిని జేరెను.

అంతట బ్రాహ్మణవేషధారి యగు నింద్రుఁడు ముల్లోక ములను జంబుంపఁగలిగెను.

ధర్మముకాని సత్యముకాని వ్రతముకాని బలముకాని శ్రీకాని శీలముపై నాధారపడియుండును; కావున శీలము కలవాఁడవు కమ్ము!” అనెను.

తండ్రి చెప్పిన యాశఁధను విని దుర్యోధనుఁడు మరలఁ దండ్రిని “నాయనా! శీల మన నేమి!” అని ప్రశ్నించెను.

ఆచూటకు ధృతదాష్ట్రుఁడు “ఓ దుర్యోధనా! శీలమన నేమియో యనుకొనుచున్నాడవు. మనస్సుచేతను గాని వాక్కు చేతను గాని కర్మముచేతను గాని యే ప్రాణికిని ద్రోహము చేయక యుపకారమునే చేయుచుండుటకు శీల మని పేరు. దానికి సర్వభావమనియు సద్వృత్తమనియుఁ బేర్లు

కలవు. సద్వృత్తము (మంచినడత) లేని వాని కెన్నఁడును సంపద సంప్రాప్తము కాదు. ఒకవేళ వానికి మున్నొనర్చిన కర్మమును బట్టి కలిగిన పక్షమునం దది యచిరకాలముననే యడుగంటి పోవును" అని చెప్పెను.

బాలకులారా! కౌరవులు చెడిపోవుటకును, బాండవులు బాగుపడుటకును గారణ మేమైయుండునో మీరూహింపఁగలరా!

ఆదుర్యోధనాదు లట్టి శీలము లేని వారగుటచేతనే నశించిరి; శీలవంతులగు ధర్మరాజును లశవుల కేగినను సంపద వెంటనంటియే యున్నది.

—: ప్రకాశము:—

“శీలము లేక ధర్మమాను, ధర్మము లేక సత్యమును, సత్యము లేక వ్రతమును, వ్రతము లేక బలమును, బలము లేక లక్ష్మీయునుండవు; కావున సద్వృత్తముతో నుండవలయును. ఆ సద్వృత్తమైనను జిన్నతనమునందే యులవడవలయును గాని పెద్దతనమునా దలవడదు. కావున సర్వమునకును మూలమగు మంచి నడవడికను బాల్యమాననే యులవఱుచు కొనవలయును”

14480